

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

Bakalářská práce

Prostorová diferenciacie přítomnosti korupce ve světě

Vypracoval: Martin Samec

Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Aleš NOVÁČEK, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že předkládanou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdání textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Martin Samec

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph.D., za cenné podněty, rady a ochotnou pomoc poskytovanou v průběhu tvorby této práce. Za podporu během studia bych dále rád poděkoval svým rodičům.

ANOTACE

SAMEC, M. (2021): Prostorová diferenciacie přítomnosti korupce ve světě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 60 s.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá prostorovou diferenciací přítomnosti korupce ve světě na úrovni států, která je analyzována na základě vybraných socioekonomických ukazatelů. Stav přítomnosti a pocitování korupce v zemích vychází z dat poskytovaných mezinárodní neziskovou organizací Transparency International. Tato data jsou komparována se zvolenými sociálními, ekonomickými a politickými ukazateli. Na základě korelace je zjišťován jejich vliv na rozmístění daného sociopatologického jevu. V syntetické části jsou vysvětleny příčiny a kauzality sledovaného jevu a dochází také k interpretaci prostorových rozdílů, pravidelností a specifík ve výskytu tohoto jevu na úrovni světových makroregionů.

Klíčová slova: korupce, prostorová diferenciacie, ukazatel, korelační analýza, svět

ABSTRACT

This bachelor theses focuses on the presence of corruption's spatial differentiation in the world at the level of states. It is being analysed on the basis of chosen socio-economic indicators. The state of corruption's presence and perception in the analysed countries is based on the data provided by the international non-profit organization Transparency International. This data is compared with the chosen social, economic and political indicators. Their impact on the given socio-pathological phenomenon's distribution is determined based on correlation. In the synthetic part, the observed phenomenon's causes and causalities are explained: In addition, the spatial differences, regularities, and the specifics of this phenomenon's occurrence at the world macro-regional level are interpreted.

Key words: corruption, spatial differentiation, indicator, correlation analysis, world

Obsah

1. Úvod	6
2. Teoretická východiska	9
3. Metodika a zdroje dat	14
4. Problematika korupce ve světovém kontextu	20
5. Analýza prostorové diferenciaci přítomnosti korupce ve světě	25
5.1 Prostorová distribuce přítomnosti korupce ve světě	25
5.2 Korelace vybraných ukazatelů	30
5.3 Vliv jednotlivých skupin ukazatelů	43
6. Syntéza	45
6.1 Zhodnocení determinantů prostorové diferenciaci korupce	45
6.2 Makroregionální pohled na prostorová specifika a pravidelnosti	47
7. Závěr	52
8. Seznam použité literatury a zdrojů	54
9. Seznam tabulek, map, grafů	60
10. Přílohy	61

1. Úvod

Korupce je velmi závažný problém a fenomén, který je přítomen ve větší či menší míře v celém světě a v globálním měřítku tedy ovlivňuje celou společnost. Korupce se vyskytovala ve všech historických obdobích i za jakéhokoliv politického režimu. V současné době se jedná o téma, kterému je v médiích věnován významný prostor. Již při zaměření se na samotné slovo korupce bude patrně všem jasné, že půjde o negativní jev. Toto slovo, vzniklé z latinského *corruptus*, lze totiž do češtiny přeložit jako zkažený či vadný, což samo o sobě vypovídá o jádru celé věci. Samotné vymezení pojmu korupce není zdaleka tak snadné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jedná se o velmi komplexní problematiku, což zapříčiňuje, že jednotná definice korupce neexistuje, a ačkoliv se na celkové podstatě autoři víceméně shodují, v mnohém se často jejich názory rozcházejí.

Podle Friče a Kabeleho (1999) se názory lidí na to, co korupce je a co není, liší na základě rozdílných sociálních prostředí. Něco, co může být v některém státě trestně stíháno jako korupce, tedy může být jinde zcela běžné a legální. Obecně však lze říct, že se jedná o zneužití postavení, které je spojeno s porušením principu nestrannosti při rozhodování (Policie ČR 2016). Zároveň je zde na místě zmínit, že v České republice není samotná korupce definována v právním řádu a v trestním řádu tudíž neexistuje takováto skutková podstata trestného činu (Chmelík 2003). Korupci můžeme v nejjednodušším slova smyslu chápat jako akt recipacity neboli provedení jedné služby výměnou za druhou (Ryska, Průša 2015). Mezi nejzávažnější dopady korupce pak můžeme zařadit oslabení efektivitu fungování státu a politické legitimacy vlády, negativní ovlivnění veřejného mínění vůči vládě či až možné oslabování, narušení a rozvracení demokratických systémů (David, Nett 2007). Významným znakem korupce je její prostorová distribuce. Přítomnost korupce ve světě je značně diferenciována, což souvisí s mnoha skutečnostmi. Vliv na diferenciaci má řada faktorů včetně ekonomických, společenských či politických, které se podílejí na nerovnoměrném rozmístění tohoto jevu.

Korupci lze označit za velmi široký a univerzální jev, který lze studovat ze všech možných směrů. Byla napsána řada publikací, věnující se korupci například z ekonomického, kriminologického či sociologického hlediska. Tato práce se však v největší míře zaměřuje na korupci pohledem geografickým, což je patrné i z hlavního cíle této práce, tedy analyzovat prostorové rozdíly ve výskytu korupce na úrovni států a světových makroregionů. Tohoto cíle je dosaženo na základě analýzy přítomnosti

korupce pomocí indexu vnímání korupce ve světě, sestavovaného mezinárodní neziskovou organizací Transparency International. Tato data jsou komparována pomocí statistických metod s vybranými socioekonomickými ukazateli, jako například hrubý domácí produkt, index lidského rozvoje, index kriminality, index demokracie apod. Za všechny vybrané socioekonomické ukazatele je vytvořen mapový výstup ve formě přehledného kartogramu pro názorné zobrazení a porovnání s indexem vnímání korupce. Dílčím cílem této práce je taktéž analýza a interpretace prostorových rozdílů ve sledovaném jevu a pokus o nalezení hlubších příčin těchto rozdílů, s poukázáním na možné geografické pravidelnosti či regionální specifika. Na základě vytyčených cílů a prostudované literatury byly stanoveny vstupní hypotézy, o jejichž potvrzení či vyvrácení je v průběhu práce usilováno a které jsou zhodnoceny v závěru.

H1: Frič (2001) uvádí, že korupci tvoří mimo korupční chování i soubor pravidel a norem, pro jejichž šíření představují vhodné podmínky například poruchy normativního systému, uváděné sociology jako sociální dezorganizace. Tento stav je výstižný pro transformační období postkomunistických zemí, kde již neplatí staré normy, ale zároveň ještě nebyly vytvořeny nové. Na základě tohoto tvrzení lze tedy v postkomunistických státech Evropy očekávat vyšší výskyt přítomnosti korupce než ve zbylých evropských státech, u kterých nebyla v minulosti transformace ekonomiky nutná.

H2: Korupce má negativní vliv na všechna odvětví ekonomiky, zabraňuje potenciálnímu růstu bohatství státu a snižuje zahraniční investice (Mauro 1995, Podobnik a kol. 2008). Lze předpokládat souvislost mezi přítomností korupce a bohatstvím jednotlivých států tak, že bude prokázána závislost ukazatele HDP na obyvatele a indexu vnímání korupce. Vyšší přítomnost korupce se tedy očekává u států s nižší hodnotou HDP na obyvatele.

H3: Činy spojené s korupcí, konané ve vysokých politických kruzích, mohou mít dopad i na kvalitu života jednotlivých občanů. Podle Maura (1998) mění korupce složení vládních výdajů, což se projevuje menšími investicemi např. do školství, jelikož tento sektor neposkytuje tak lukrativní příležitosti pro vládní představitele, jako je tomu u jiných segmentů. Tato skutečnost se následně negativně odráží na úrovni vzdělání tamějších obyvatel. Ve státech s méně vzdělaným obyvatelstvem pak vzniká příhodnější prostředí pro vznik a uplatňování korupce, čímž se tento proces stáčí do zdánlivě nekonečného kruhu. U obyvatelstva států s vysokým výskytem korupce lze díky tomuto tvrzení očekávat nižší celkovou úroveň vzdělání. Předpokládá se tedy prokázání závislosti indexu vzdělanosti a indexu vnímání korupce.

H4: Goel a Nelson (2010) uvádějí, že geografickým aspektem, který se podílí na přítomnosti korupce v jednotlivých zemích, je prostorové rozmístění obyvatelstva a jeho koncentrace. Státy, u kterých je obyvatelstvo méně prostorově koncentrováno, mají potenciál k vyšší přítomnosti korupce, jelikož v odlehlých oblastech může docházet ke snazšímu utajování probíhajících korupčních praktik. Naopak státy s vysokým podílem urbanizace, u kterých jsou tím pádem potenciální účastníci korupčního jednání pod intenzivnějším dohledem, mají tendenci mít výskyt korupce nižší. Na základě tohoto tvrzení se předpokládá méně přítomná korupce u států s vyšším podílem urbanizace.

H5: Významný podíl na přítomnosti korupce v jednotlivých zemích má i jejich historický vývoj a minulost. Treisman (2000) uvádí, že u bývalých kolonií Velké Británie je z důvodu právního systému založeného na obecném právu, které zde v minulosti vzniklo a bylo uplatňováno, nižší přítomnost korupce. Očekává se prokázání nižší přítomnosti korupce u afrických zemí, jejichž území bylo v minulosti pod správou Velké Británie oproti státům, které na tomto kontinentu v minulosti patřily jiným kolonizátorům, nebo nebyly procesem kolonizace nijak ovlivněny.

Práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a analytické. V úvodu dochází ke stručnému uvedení do problematiky a stanovení výzkumných hypotéz. Teoretická východiska se věnují literatuře, ze které práce vychází a přístupům ke korupci, které uplatňují autoři zabývající se tímto tématem. Třetí kapitolou je metodika, která popisuje postupy užité v analytické části spolu s objasněním výběru socioekonomických a dalších ukazatelů korelovaných s přítomností korupce. Čtvrtá kapitola se zabývá korupcí v globálním kontextu, zmiňuje její historický vývoj a popisuje, jak ovlivňuje současný svět. Pátou kapitolou je analýza, kde dochází k rozboru statistických metod, kterými jsou zkoumány indikátory ovlivňující rozmístění korupce ve světě. Dochází také k rozboru jednotlivých kartogramů a tabulek se statistickými hodnotami. Hodnocen je i vliv zkoumaných ukazatelů, zjištěný na základě provedení korelační analýzy. Následující šestá kapitola se věnuje syntéze poznatků získaných z předešlé kapitoly. Dochází ke zhodnocení analyzovaných dat a indikátorů, vykreslení jistých pravidelností, specifík, souvislostí a kauzalit a na jejich základě též k pohledu na zkoumanou problematiku v makroregionálním měřítku. V závěru je obsaženo celkové shrnutí poznatků, hodnocení výzkumných hypotéz a cílů práce. Uveden je i seznam literatury a zdrojů, které byly pro práci užity spolu s přílohami, ve kterých jsou obsaženy doplňující tabulky a grafy.

2. Teoretická východiska

K objasnění podob fungování korupce a k lepšímu pochopení tohoto jevu nejen v kontextu této práce napomáhá teoretický rámec, který vede k přiblížení zkoumané problematiky a přináší podrobný pohled na základní východiska, se kterými korupce souvisí. Diskutovány jsou názory řady českých a zahraničních autorů, kteří na problematiku tohoto jevu nahlíží z různých pohledů a směrů. Vzhledem k univerzálnosti povahy korupce je totiž předmětem zájmu řady vědních oborů, jako například politologie, ekonomie, sociologie nebo je ke korupci přistupováno způsobem právním.

Počátky vědeckého zájmu o toto téma můžeme datovat k padesátým a šedesátým létům dvacátého století, kdy prostor pro vědecké analýzy poskytovaly především nově osamostatněné asijské a africké kolonie (Lopourová 2004). Z šedesátých let také pochází dodnes pravděpodobně nejpoužívanější definice pojmu korupce. Konkrétně se jedná o definici korupce jako „*chování, které se z důvodů dosahování soukromých (osobních, rodinných, úzce skupinových) finančních anebo statkových zisků odchyluje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role anebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu*“ (Nye 1967, s. 284). Významným autorem zabývajícím se korupcí je Paolo Mauro, který se tomuto tématu věnoval v řadě publikací (např. Mauro 1995, 1998). Dalšími autory pracujícími s korupcí jsou např. Shao a kol. (2007), Becker a kol. (2009). První české dílo, které přineslo ucelený a systematický pohled na tuto problematiku bylo Korupce na český způsob (Frič a kol. 1999). Mezi další české autory zabývajícím se korupcí pak lze zařadit Chmelíka (2003) nebo Wawrosze (2016). Jelikož tato práce sleduje korupci především z geografického hlediska, je potřeba si uvést i některé autory, kteří se tomuto tématu věnují. V současné době však není tento pohled v publikacích příliš zastoupen. Ze zahraničních autorů propojují geografii a korupci Goel a Nelson (2010), Perry (2018). Ve své diplomové práci se geografickými aspekty korupce zabývá Podestát (2016). Jiným sociálně patologickým jevům v geografickém kontextu se věnuje Nováček (2015), který popisuje vraždy na úrovni světových makroregionů. Bakalářské práce o prostorové diferenciaci sociálně patologických jevů vznikaly v minulých letech na katedře geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (Železná 2020, Lukáš 2020, Šourek 2019, Kymlová 2019, Vejbor 2019).

Korupce je značně problematický jev nejen z důvodu své celkové podstaty, ale i z obtížnosti jej objektivně měřit a sledovat. Důvodem jsou obvykle utajeně probíhající transakce, které se nedají klasickými metodami zdokumentovat ani zkoumat přímým pozorováním (Chmelík 2003). Na základě velkého množství definic a přístupů ke zkoumání a měření vzniká obtížná kvantifikovatelnost tohoto jevu. Mnoho průzkumů je založeno na subjektivním hodnocení dotazovaných a vykazují značnou variabilitu (Kotlánová, Kotlán 2012). Za základní teoretické východisko v přístupu ke korupci považuje Otáhal (2007) dva odlišné postoje. Jedná se o teorii agentury a teorii dobývání renty. Teorie agentury v sobě skrývá problematiku sladění zájmů příkazce a vykonavatele. Jako nejtypičtější příklad takového vztahu uvádí tento autor vztah zaměstnavatel – zaměstnanec. V případě dobývání renty se jedná o teorii vycházející ze statistického rovnovážného modelu, která lze zjednodušeně označit jako získávání výhod za pomoci státních zásahů na úkor ostatních.

Korupci můžeme bezesporu označit za jev sociálně patologický. S těmito jevy se v běžném životě denně setkává každý jedinec. Mají vliv na celou společnost a zejména v posledních letech je jim věnována stále větší pozornost. Probíhá také neustále větší medializace těchto jevů, neboť se již nejedná o témata, která by byla v dnešní době záměrně tabuizována. Fischer a Škoda (2009) uvádějí, že sociální patologie souhrnně označuje obecně nežádoucí, nezdravé a abnormální společenské jevy. V současnosti bývá tento pojem nahrazován výrazem „sociální deviace“ či „dezorganizace“. Tyto pojmy ovšem nejsou zcela shodné a to, co můžeme označit za chování deviantní, nemusí automaticky být chováním patologickým. Sociálně patologické jevy jsou ovšem vždy jevy, které jsou pro jedince i celou společnost negativní, jelikož porušují zavedené normy společnosti. Teorie příčin vzniku sociálně patologického chování vymezuje tři základní přístupy: biologicko-psychologický, sociálně psychologický a sociologický, které se vzájemně prolínají a působí souběžně. Současně jsou v etiologii příčin vzniku sociální deviace a patologie uváděny tři teorie obsahující buďto faktor existence určitého typu lidí, kteří mají tendenci volit tento druh chování, nebo jsou příčiny vzniku hledány v konkrétních sociálních situacích, kdy se takového chování může dopustit každý. Třetí teorie je konjunktivní a kombinuje obě předešlé. (Winkler, Petrussek 1997 in Fischer, Škoda 2009). Mezi jednotlivé nejznámější teorie můžeme zařadit např. teorii vrozeného zločince, teorii sociálního učení či teorii subkultur. Konkrétními příklady sociálně patologických jevů mohou být různé závislosti, alkoholismus, narkomanie, gamblerství, vandalismus, kriminalita nebo prostituce.

Jak uvádí Frič (1999), ze společenskovedního hlediska lze ke korupci přistupovat třemi způsoby. Korupce může být brána jako deviantní chování z důvodu zneužívání pravomocí a porušování norem společenství, přičemž deviace neboli odchylka se vztahuje k souboru norem platících ve společnosti/komunitě. Patologický pohled na korupci zdůrazňuje porušení uznávaných norem danou společností. Označit korupci jako jev patologický můžeme i proto, že jej lze přirozeně považovat za nezdravý, narušující normální svět a přirozený stav věcí a který je škodlivý nejen pro zúčastněné, ale i pro celou společnost (Pěkná 2014). Třetí pohled společenských věd je ekonomický, kdy zúčastnění aktéři jednájí s cílem maximalizovat svůj zisk. Zároveň však není pochyb o širším sociálním rozměru této problematiky. Frič (2001) popisuje korupci jako zvláštní fenomén fungující jako sociální systém s vlastními pravidly hry a vnitřními mechanismy vývoje. Díky tomu pak dochází k podmiňování síly a rychlosti šíření ve společnosti, což může vést k ovlivňování chování jednotlivců i mas.

Jako základní znak korupce zmiňuje Štička a kol. (2008) zachování se nepoctivě při plnění svěřených úkolů vyplývajících z postavení. To se obvykle projevuje zneužitím tohoto postavení nebo svěřených pravomocí tak, že daná osoba nejedná nestranně. Jako další znak uvádí tento autor skutečnost, že korupční jednání je vedeno s touhou po zisku či jiném osobním prospěchu, ovšem ne vždy se musí nutně jednat o peněžní podobu. Korupční vztah je omezen jeho výměnným charakterem, a ne každé nedodržení priority univerzálních společenských norem lze označit za korupci (Štička a kol. 2008). Pokud se jedná o zneužití pravomoci veřejného činitele, o korupci půjde pouze v případě, dojde-li k transakci. S transakčním charakterem korupčních vztahů operuje i většina definic, jelikož se jedná o jeden ze základních definičních prvků korupce. To, jestli však konkrétní jednání bylo skutečně korupčním, již závisí na daných právních normách (Lopourová 2004). Korupce definovaná jako sociální vztah lze aplikovat na kteroukoliv současnou zemi, nepomáhá však pochopit specifika korupčního jednání, která se s místem a časem mění. V jednotlivých prostředích se korupce liší tím jak vzniká, posiluje nebo oslabuje. Lze ji tedy označit za proměnlivý proces (Lopourová 2004).

Typy korupčního jednání se liší i na základě společenské nebezpečnosti. Významnými pojmy v tomto dělení jsou *nepotismus* a *klientelismus*. Nepotismus označuje způsob uplatňování, upevňování a rozšiřování vlivu jedince na společenskou strukturu prostřednictvím prosazování vlastních příbuzných a oblíbenců do lukrativních a vlivných pozic (Sociologická encyklopedie 2017). Klientelismus můžeme definovat podle Štičky a kol. (2008) jako upřednostňování přátel a spřízněných skupin. Klientelismus je založen

na vztahu závislého klienta a jeho patrona a nejvýznamnějším rysem toho vztahu je vzájemně uznaná nerovnost. Na základě těchto skutečností tedy lze tvrdit, že se korupce může uskutečňovat i v případech, ve kterých jedna strana druhé neposkytuje úplatek v peněžní i nepeněžní formě nebo jiné plnění. Nepeněžní formou rozumí Wawrosz (2016) např. poskytování zboží, požitků nebo nadstandardních služeb a zároveň uvádí, že úplatkářství sice je jedním ze zásadních projevů korupce, nikoliv však jediným.

Korupce má značný dopad na velikost a tempo růstu HDP, což může vést ke snižování zahraničních investic do dané země (Wawrosz 2016). S podobnou myšlenkou přišli mimo jiné Mauro (1998) či Shao a kol. (2007). Wawrosz (2016) dále zmiňuje vznik dalších škod spojených s korupcí, a to zejména vytváření nerovného postavení, což se projevuje hlavně v upřednostňování lidí, kteří jsou ochotni a schopni korumpovat. Dochází tedy k omezování rovnosti šancí a omezení stavu, kdy se člověk může svobodně rozhodovat. S myšlenkou o investicích pracoval Mauro (1995), který uvádí, že korupce snižuje míru soukromých investic a pro jejich nárůst je zapotřebí zvýšení integrity a účinnosti byrokracie. Nezpochybnitelnou škodlivost korupce a její drtivý dopad na globální ekonomiku dokládají také Podobnik a kol. (2008), kteří uvádějí, že kvůli korupci svět ročně přichází o více než 1000 miliard dolarů, což činí 5 % celosvětového objemu HDP. S tím také podle těchto autorů souvisí provázanost ukazatelů vnímání korupce a bohatství států na základě hodnoty HDP na obyvatele. Mimo zde již zmíněné faktory uvádí Mauro (1995), že přítomnost korupce může ovlivňovat i úroveň vzdělání, (ne)stabilita politického systému nebo efektivita byrokracie. Jelikož je korupce v některých státech tak hluboce zakořeněna i v těch nejvyšších patrech vládních institucí, pozitivní změny, které by mohly nastat případným představením protikorupčních reforem, by se projevovaly velice pomalu. Ještě delší dobu by pak trvalo, než by změnu k lepšímu pocítili samotní občané (Thompson, Shar 2005).

V kontextu této práce je velmi důležitým pojmem i tzv. prostorová diferenciacie. Diferenciaci lze označit jako odlišení, rozrůznění nebo rozlišení vzniklé z latinského slova *differre*, znamenajícího odchylovat, lišit se. Samotnou diferenciaci můžeme chápat dvěma způsoby – diferenciacie jako proces a diferenciacie jako výsledek procesu. Sociální diferenciacie je tématem výzkumu sociologie, která jí uvádí například na rozdělení společnosti na vrstvy na základě vyššího či nižšího sociálního statusu. Prostorová diferenciacie, která je pro tuto práci zásadním pojmem, je výsadní doménou geografie, která k prostorové diferenciaci uplatňuje velké množství přístupů a metod hodnocení. Zásadní odlišností v diferenciaci jevů v prostoru pak vidí autoři rozdílnou organizaci

fyzickogeografických a socioekonomických jevů. Diferenciace vzniká působením diferenciačních procesů a stává se zdrojem světových nerovností a problémů (Macešková, Ouředníček, Temelová 2009). Nabízí se tedy souvislost s nerovnoměrným výskytem korupce ve světě.

Nerovnoměrná prostorová distribuce korupce je ovlivňována mnoha geografickými faktory. Goel a Nelson (2010) uvádějí například větší potenciál korupce u států s velkou rozlohou, u kterých je kvůli této vlastnosti těžší kontrolovat vládní představitele, jakožto potenciální příjemce úplatků. Dalším uvedeným faktorem je podíl urbanizace, který korupční potenciál snižuje. La Porta a kol. (1999), zkoumající kvalitu vlád jednotlivých zemí, došli k závěru, že nižší výskyt korupce nastává v zemích s větší zeměpisnou šířkou. Další teorie o prostorových vlastnostech korupce tvrdí, že se ze země s vysokým výskytem šíří do zemí s ní sousedící, přičemž dopad tohoto šíření klesá se vzdáleností. Pokud se v zemi výskyt korupce omezí, dojde k jejímu poklesu i v zemích sousedních (Becker a kol. 2009). Mezi další faktory ovlivňující korupci v daných zemích můžeme zařadit například otevřenost mezinárodnímu trhu, státní zásahy do ekonomiky, politickou stabilitu a odpovědnost vlád vůči voličům, míru demokracie, svobodu informací nebo religiozitu (Treisman 2000, Serra 2006).

Korupcí se celosvětově zabývá mezinárodní nezisková nevládní organizace Transparency International (TI). Ta vznikla v roce 1993 v Německu a v současnosti působí ve více než 100 zemích světa. V České republice působí tato organizace od roku 1998. Ze strany TI dochází k analyzování korupce a snaze o aktivní boj proti ní a předcházení kriminálním aktivitám, které z korupce vznikají. Cílem práce této organizace je omezení, pokud možno vymýcení korupce a nastolení transparentnosti. Mezi její další cíle patří podpora větší integrity v ostatních sektorech, jako jsou hospodářství a politika. TI definuje korupci jako zneužití svěřené moci pro osobní prospěch (TI 2020). Pravidelně dochází k vydávání významných publikací, mezi něž lze zařadit například Globální korupční barometr. Tato analýza monitoruje korupci na základě osobních zkušeností občanů s korupcí v jejich každodenním životě (TI – Česká republika 2017). Každoročně také dochází k vydávání žebříčku přítomnosti korupce ve státech světa založeném na Indexu vnímání korupce, který byl použit i pro účely této práce. Tento index a princip měření je podrobně rozebrán v metodologické části, tabulka s hodnotami indexu za jednotlivé země je uvedena v přílohách.

3. Metodika a zdroje dat

Nejdůležitějším zdrojem dat pro tuto bakalářskou práci je Index vnímání korupce (CPI – Corruption Perceptions Index) každoročně vydávaný neziskovou organizací Transparency International. Tato organizace zveřejňuje index CPI od roku 1995. Jedná se o přesné měření faktu, jak je korupce v zemích vnímána na principu hodnocení korupčního prostředí (Burian 1999). Země jsou hodnoceny na stupnici 0–100, k čemuž bylo přistoupeno z původní hodnotící škály 0–10. Snižující se skóre značí vyšší vnímání korupce v dané zemi, naopak hodnoty blízké se číslu 100 indikují minimální výskyt tohoto jevu. Index se zabývá především zkoumáním stupně vnímání korupce ve veřejném sektoru a podnikání. Pro tuto práci byl použit index z roku 2019, kdy bylo hodnocení podrobeno celkem 180 zemí (TI – Česká republika 2020). Index CPI je složeným indexem, který se skládá z výsledků řady průzkumů s rozdílnými vzorky respondentů a rozdílnou metodikou. Dotazování jsou jak samotní občané, tak experti, politici či podnikatelé, což zaručuje velkou spolehlivost tohoto indexu (Burian 1999). 12 na sobě nezávislých mezinárodních organizací provádí průzkumy ve třinácti žebříčcích. Získaná data jsou poskytnuta TI a jejich kombinací vzniká sestavení žebříčku s hodnotami CPI, přičemž pro umístění země do žebříčku je zapotřebí zařazení minimálně tří dílčích indexů (TI – Česká republika 2020). Redukce případných ostrých odchylek v měření je zajištěna zahrnutím výsledků ze starších průzkumů. Výsledky tak nejsou ovlivněny nenadálými a neobvyklými událostmi (Burian 1999).

Dalším krokem byl výběr řady ukazatelů, zhodnocených jako potenciální determinanty ovlivňující výskyt korupce a vhodných pro korelaci s Indexem vnímání korupce. Podle Nováčka (2012), který rozděluje ukazatele na 4 kategorie – kulturní, ekonomicko-sociální, politické a etnické, došlo k úpravě tohoto dělení na 3 skupiny: ekonomické, sociální a politické. Z ekonomických ukazatelů byl zahrnut HDP na obyvatele. Data k HDP byla čerpána ze stránek United Nations (2019). Jedná se o základní ukazatel, který měří výkonost ekonomiky a zachycuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb, které byly za dané období na určitém území vytvořeny (Krček, Smetanková 2019). Negativní vliv korupce na HDP zmiňuje mnoho autorů a odvíjí se od něj i jedna z výzkumných hypotéz této práce. Dalšími vybranými ekonomickými ukazateli jsou index ekonomické svobody a index ekonomické nerovnosti. Data o indexu ekonomické svobody, který zkoumá tržní orientaci ekonomik daných států, pocházejí z The Heritage Foundation (2020). Jelikož jsou pro šíření korupce příhodná autoritářská

prostředí, jeví se tržní orientace ekonomiky a svobodný trh jako jeden ze základních předpokladů pro její nižší přítomnost, což bylo rovněž důvodem pro zahrnutí a analyzování tohoto ukazatele. Portál United Nations – Human Development Report (2018a) byl využit pro získání dat k indexu ekonomické nerovnosti. Jedná se o standardní ekonomickou charakteristiku vycházející z Giniho koeficientu založeném na Lorenzově křivce. Tento index porovnává nerovnosti v příjmech obyvatelstva, které se v dnešní době ve světě stále prohlubují. Místo pro vznik korupčních praktik bychom tedy mohli hledat i na základě těchto nerovností.

Druhou sledovanou skupinou ukazatelů jsou aspekty sociální. Do těch byl zařazen index lidského rozvoje (HDI), index vzdělanosti, míra urbanizace a index kriminality. Index lidského rozvoje byl získán z dat Human Development Reports (2018b) vydávaným OSN. Index lidského rozvoje vychází z indexu vzdělání, který zahrnuje očekávanou délku školní docházky a průměrný počet let školní docházky, dále z indexu očekávané délky života a příjmového indexu, vycházejícího z hrubého národního důchodu v přepočtu na obyvatele. Tento index vyjadřuje celkovou kvalitu lidského života, která by případnou přítomností korupce mohla být negativně ovlivněna. Human Development Reports (2018c) OSN byl využit i pro získání indexu vzdělanosti. Jedná se o syntetický ukazatel zahrnující všechny úrovně vzdělání v populaci, který tak ukazuje celkovou kvalitu vzdělanosti obyvatelstva (Krejčí, Ptáček 2007). Podle mnohých autorů je vzdělanost úzce provázána s přítomností korupce. Jedná se o součást další hypotézy, o jejíž potvrzení či vyvrácení je usilováno v analýze. Podobný případ nastává i u dalšího sledovaného jevu, kterým je míra urbanizace neboli koncentrace obyvatelstva do měst. Analýza zkoumá pravdivost či nepravdivost tvrzení autorů, že s její vyšší mírou dochází k nižší přítomnosti korupce. Data o míře urbanizace byla převzata ze stránek The World Bank (2020). Posledním zahrnutým sociálním ukazatelem je index kriminality, který sleduje databáze NUMBEO (2020). Jedná se o kvantitativní vyjádření intenzity kriminality na určitém území, ve kterém dochází k přepočtu evidovaných trestných činů na počet obyvatel.

Do skupiny politických aspektů byl zařazen Fragile States Index, index demokracie, koloniální minulost zemí Afriky a komunistická historie v zemích Evropy. Fragile States Index hodnotí náchylnost jednotlivých zemí ke konfliktům, kolapsům a jejich efektivitu a možnosti zvládnutí takovýchto situací. Stabilitu vlád, potažmo států jako celku, je možné považovat za významný prvek pro nízký výskyt korupce. Tímto zmíněným indexem se zabývá organizace The Fund for Peace, z jejichž databáze se čerpalo i pro tuto práci (The

Fund for Peace 2020). Data o indexu demokracie byla získána ze stránek The Economist Intelligence Unit (2020). Tento index hodnotí stav demokracie v jednotlivých zemích na základě skóre z 60 indikátorů napříč pěti zkoumanými kategoriemi. Ve výsledku pak dělí státy na 4 skupiny podle úrovně demokracie (EIU 2019). Vysoká přítomnost korupce bývá typická pro státy, u kterých je demokracie oslabena. Z tohoto důvodu se přistoupilo k zahrnutí indexu demokracie jakožto podstatného indikátoru s možným silným vlivem na prostorovou diferenciaci tohoto sociopatologického jevu. Africké státy, které v minulosti byly kolonizovány Velkou Británií byly zjištěny ze stránek World Atlas (2020). U těchto států by se měl analýzou prokázat nižší výskyt korupce než u států, které byly na tomto kontinentu kolonizovány jinými velmocemi, nebo do jejichž historického vývoje proces kolonizace nezasáhl. Pro účely analýzy a korelace s přítomností korupce byly státy patřící v minulosti do Britského impéria hodnoceny číslem 1, zbytku států byla přiřazena hodnota 0. Jelikož se operuje se současnými administrativními hranicemi států, bylo Somálsko, na jehož území se v minulosti nacházelo území Britské Somálsko – bývalá britská kolonie v místech dnešního de-iure neuznávaného státu Somaliland, hodnoceno celé jakožto bývalá britská kolonie. Posledním sledovaným ukazatelem je případná komunistická historie u států Evropy. U těchto států se na základě již dříve zmíněných negativních vlivů totalitních režimů na přítomnost korupce očekává potvrzení její vyšší přítomnosti. Vliv komunistické minulosti na současnou přítomnost korupce je taktéž podroben zkoumání v analytické části. Podobně jako u předchozího aspektu byly státům přiřazeny hodnoty – postkomunistické státy = 1, ostatní státy = 0. Současné Německo, které bylo v minulosti rozdělené na východní a západní část, bylo hodnoceno jakožto stát spadající do skupiny „ostatní“. Podstatné je také zmínit fakt, že data nelze při komparování brát se stoprocentní přesností, jelikož nejsou vždy dostupná za všechny státy, potažmo pocházejí z různých let.

Tab. 1 – Vybrané ekonomické, sociální a politické ukazatele

Ekonomické	Sociální	Politické
HDP na obyvatele	Index lidského rozvoje	Fragile States Index
Index ekonomické svobody	Index vzdělanosti	Index demokracie
Index ekonomické nerovnosti	Míra urbanizace	Koloniální minulost (Afrika)
	Index kriminality	Postkomunismus (Evropa)

Vlastní zpracování

U indexu vnímání korupce i všech ostatních ukazatelů se pracuje na úrovni států, kdy je operováno s jejich administrativními hranicemi. Přítomnost korupce ovšem není analyzována pouze u samostatných států. Rozdíly a specifika jsou zkoumána i u světových regionů, které pospolu tyto státy tvoří. Na základě dat jednotlivých ukazatelů došlo k vytvoření mapových výstupů – kartogramů zobrazující jejich výskyt v jednotlivých zemích světa, ke kterým byl použit program ArcGIS. Hodnoty ukazatelů jsou následně korelovány s indexem vnímání korupce. Komparací ukazatelů s přítomností korupce dochází k odкрыtí pravidelností či rozdílů, které jsou diskutovány a zdůvodněny v syntetické části.

Ke zjištění, jak se index vnímání korupce vzájemně ovlivňuje s jednotlivými ukazateli, je zapotřebí provést korelační analýzu. Korelační analýza měří vzájemný vztah dvou proměnných a zkoumá jejich statistickou závislost. Pro provedení korelační analýzy byl použit Pearsonův korelační koeficient, počítaný podle vzorce:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Pearsonův korelační koeficient lze označit za nejdůležitější míru síly vztahu dvou náhodných spojitých proměnných X a Y. Nabývá hodnot $\langle -1; 1 \rangle$ a je-li $r < 0$, jedná se o zápornou korelaci a klesající hodnoty jedné proměnné značí rostoucí hodnoty druhé proměnné. Opak nastává, pokud je hodnota $r > 0$. V tomto případě se jedná o kladnou korelaci a s klesající hodnotou jedné proměnné klesají i hodnoty proměnné druhé. Pokud koeficient vyjde 1 resp. -1, jedná se o přímou, resp. nepřímou závislost. Výsledek 0 značí, že mezi zkoumanými veličinami není žádný lineární vztah. Souhrn korelačních koeficientů ukáže, které ukazatele ovlivňují přítomnost korupce nejvíce.

Odlišnost prvků jednotlivých souborů je kvůli jejich rozdílným velikostem zjišťována pomocí charakteristik variability. Za tímto účelem byl stejně jako u korelační analýzy použit program Microsoft Excel. Mezi vybrané charakteristiky byl zařazen rozptyl, variační rozpětí, směrodatná odchylka, aritmetický průměr, medián, variační koeficient a koeficient determinace. Rozptyl je podle Zváry (2013) téměř roven průměru druhých mocnin vzdáleností číselných hodnot od jejich průměru a ukazuje tedy, jak moc jednotlivé hodnoty kolísají kolem průměru. Výpočet rozptylu probíhá podle vzorce:

$$\sigma^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$$

S rozptylem souvisí směrodatná odchylka, která je druhou odmocninou rozptylu a udává, jak moc jsou prvky rozptýleny od střední hodnoty:

$$\sigma = \sqrt{\sigma^2} = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

Variační rozpětí udává rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou prvků v souboru a vypočítá se podle vzorce:

$$R = X_{max} - X_{min}$$

Aritmetický průměr popisuje typickou hodnotu souboru, kterou získáme součtem všech hodnot souboru a vydělením jejich počtem. Výsledek však může být zkreslen extrémními hodnotami, proto je vhodnější a přesnější využití mediánu, který vzestupně seřadí všechny hodnoty a soubor rozdělí na 2 stejné poloviny. Variační koeficient vypovídá o tom, kolik procent průměru představuje směrodatná odchylka. Výpočet variačního koeficientu vypadá následovně:

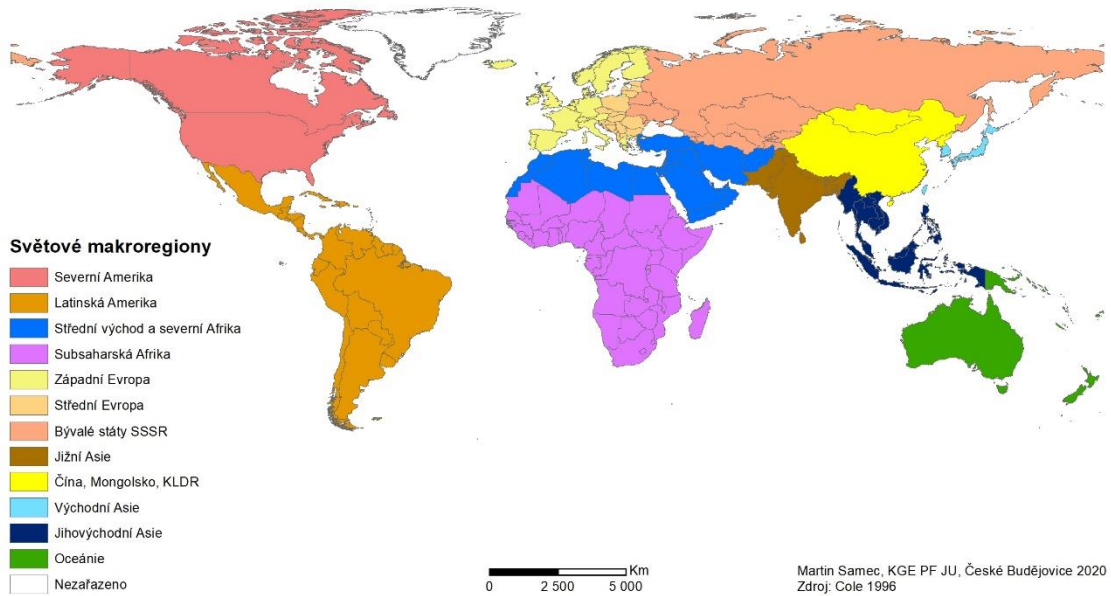
$$v_x = \frac{S_x}{\bar{x}}$$

Poslední charakteristikou variability je koeficient determinace R^2 , který byl zjištěn na základě provedení regresní analýzy. Ta se zobrazuje pomocí X, Y bodového grafu a ukazuje závislost dvou proměnných pomocí vhodné funkce. Vhodná funkce se vybírá metodou nejmenších čtverců. Veškeré grafy regresních analýz jsou uvedeny v přílohách. Hodnota R^2 , pohybující se v intervalu $\langle 0;1 \rangle$, značí spolehlivost daného modelu a vypočte se jako podíl variability nevysvětlené regresivním modelem a celkové variability:

$$R^2 = 1 - \frac{S_e}{S_T} = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n (Y_i - \hat{Y})^2}{\sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2}$$

Syntetická část práce se zaměřuje na poznatky o prostorové diferenciaci korupce zjištěné analýzou, hledání prostorových pravidelností, rozdílů či specifík u jednotlivých států i světových makroregionů. Pro lepší interpretaci je nutné vymezení jednotné světové regionalizace. Světová regionalizace, potažmo dělení světa na určité, mnohdy odlišné makroregiony na základě různých socioekonomických charakteristik, je v odborné literatuře často diskutované téma. Pohled na tuto problematiku s přístupy mnohých autorů popisují Anděl a Bičík (2015). Pro tuto práci byla použita regionalizace světa podle Colea (1996), za kterou byla vytvořena následující přehledová mapa.

MAKROREGIONY SVĚTA PODLE JOHNA COLEA (1996)

4. Problematika korupce ve světovém kontextu

Korupce je jevem, který se vyznačuje svým výskytem po celém světě, jelikož potenciál ke korupci je ukrytý v každém člověku. Její všudypřítomnost se dá tudíž přisoudit faktu, že každého jedince můžeme považovat za úplatného. Jediným rozdílem u daných osob bude s největší pravděpodobností to, za jakou cenu jsou schopni se tohoto činu dopustit (Frič, Kabele 1999). Následující část se věnuje korupci v jejím časovém a prostorovém kontextu, který se týká především historického vývoje této problematiky společně s obdobími a prostředími, ve kterých docházelo k nejmasivnějšímu šíření a prohlubování působení tohoto jevu. Spolu s tím dochází také k odkrývání determinantů, které způsobují nekončící globální koloběh této problematiky a které jsou zároveň příčinou toho, jak enormní dopad na současný svět a život korupce má.

Z historického hlediska se korupce objevovala ve všech vývojových obdobích lidské civilizace. Šířila se bez zábran a překážek napříč historickými obdobími, přes územní hranice a bez rozlišování národních příslušností (Petrovský 2007). Protikorupční opatření se objevovala již v Chammurapiho zákoníku v dobách starobabylonské říše. Stručnou historii korupce popisují David a Nett (2007). Korupce vznikala již s postupně se vyvíjejícími státy v oblasti Mezopotámie a Egypta. Vyskytovala se v antickém Řecku, kde byla typická úplatnost soudců a poskytování darů za provedenou službu, dále ve starověké Indii i Římské říši, což dokládá prodej úřednických hodností, císařské koruny i korumpování republikánských orgánů jako byla lidová shromáždění. Během středověku se soustředila korupce především ke vztahu k církvi. K silnému šíření korupce docházelo v Evropě v průběhu 15. století, kdy se korupční aktivity odehrávaly například prostřednictvím obchodování s duchovními hodnotami, veřejnými funkcemi či odpustky. V 19. století docházelo ke vzniku nových forem korupce, k čemuž přispívaly faktory jako vliv tisku a stále se měnící postoje politických stran, související s prosazováním volebního práva. Ve 20. století velmi posilovala korupce v Africe, především z důvodu rozpadu kolonialismu, i ve Spojených státech amerických, kde se korupce rozšiřovala díky tehdejší prohibici a vzniku organizovaného zločinu. V sedmdesátých letech se s velkými korupčními skandály potýkala i Austrálie. Tyto skandály byly spojeny především s modernizací země. V osmdesátých letech se pak celospolečenským problémem stala korupce ve Francii a stejný problém prožívalo i Irsko. Jako typicky korupční stát byla uváděna Itálie (Chmelík 2003). A až do relativně nedávných dob akceptovaly některé země (Velká Británie, Francie) prodej veřejných úřadů. Tento jev

tedy provázel bohatý historický vývoj, přičemž nejvýživnějším prostředím pro korupci byly totalitní, autoritářské a diktátorské společnosti, kde se soustředila moc v rukou několika jedinců. Své působiště však má i v demokratických společnostech. To, že se o korupci v některých zemích v současnosti nemluví a nepíše není znakem toho, že by se zde nevyskytovala, ale výsledkem řízené snahy o její zamlčení či nesvobody sdělovacích prostředků (David, Nett 2007).

Silné prostředí pro korupci představovalo období socialismu, kdy docházelo k masivnímu prorůstání korupce do státních aparátů. Korupci se dařilo především díky nerovnováze nabídky a poptávky a související touze po uspokojování individuálních potřeb. Zároveň také v období předcházejícím devadesátým létům 20. století představovala korupce silné společenské tabu, a tudíž se o ní nikde nemluvílo, ani nepsalo, což podle Petrovského (2007) vedlo k jejímu nekontrolovatelnému bujení. Teprve od devadesátých let minulého století začal pojem korupce pronikat stále více do odborných publikací a politických rozprav. Docházelo především k vyzdvihování negativních dopadů korupce na legitimitu politických režimů, hospodářství a životní prostředí. Začal se studovat její výskyt a způsoby měření a na základě těchto výzkumů začaly přicházet snahy o zavedení opatření, které by její výskyt mohly snížit nebo omezit. Důvodem tehdy nově zvýšeného zájmu o tento fenomén bylo uvědomění vlád o ekonomických ztrátách, které korupce způsobuje, jako například neúčinnost zahraničních pomoci rozvojovým zemím. Zároveň se taky v této době začaly globálně prosazovat nevládní organizace, které se proti korupci rozhodly bojovat (Štíčka a kol. 2008). Stále větší pozornost si korupce žádala také z důvodu rostoucí ekonomické globalizace, což vedlo ke snaze řady vládních i nevládních organizací o nalezení vhodného způsobu měření tohoto jevu (Shao a kol. 2007). V řadě zemí totiž byla korupce akceptována a považována za běžnou součást dělání obchodu, podnikání a byznysu jako celku (Wilhelm 2002). Se změnami společensko-politických a ekonomických poměrů došlo v důsledku špatné regulace trhu k vyvinutí charakteru korupce do vyšší formy, došlo k jejímu přetrvání a zároveň se očekává její výskyt i v budoucnu (Petrovský 2007).

S ohledem na rozhodující činitele ovlivňující korupci, začíná mezi odborníky docházet ke vzájemné shodě ohledně existence klíčových faktorů, majících na korupci zásadní vliv (Volejníková 2007). Hlavní faktory shrnuje následující seznam:

- *Korupci snižuje přechod od chudého státu k bohatému*
- *Korupci zvyšují vlny inflace*

- *Korupci zvyšuje komplikovanost řídicího systému a snižuje ji kvalita právního systému*
- *Korupci ovlivňují různé náboženské a kulturní faktory*
- *Korupci snižuje zvýšení společenského kapitálu*

Z opačného pohledu pak můžeme konstatovat, že korupci snižují investice, ekonomický růst a politická stabilita (Lambsdorff 2005 in Volejníková 2007).

Chmelík (2003) vidí touhu po penězích a úspěších jako stabilní hnací motor pro kterékoliv společenství na světě, ovšem míra a rozsah korupčních jednání jsou ve světě rozdílné, v závislosti na korupčním klimatu a kultuře daného společenství. V některých zemích se může jednat o nahodilý jev, v jiných naopak může v souvislosti s korupcí jít ruku v ruce organizovaný zločin, který se může přenést až k různým formám vydírání, pronikání do mocenských struktur či politických stran. Exaktní posuzování míry korupce v jednotlivých státech je však obtížné, a to především z důvodu absence jednotných hodnotících kritérií a objektivních informací z konkrétních zemí. Vychází se tedy především z tendenčních nebo žurnalistických srovnávání. Optimistické odhady zahraničních pramenů uvádějí, že dochází k postihnu pouhého 1 % korupčních případů. Jelikož se skutečná hladina korupce prakticky vůbec nedá změřit, přistupuje se z tohoto důvodu k měření toho, jak je korupce vnímána, což je nejenom jednodušší, ale zároveň i mnohem přesnější (Burian 1999).

Hledisko pro posuzování korupce v globálním měřítku, které obsahuje aspekty geografické, politické a ekonomické, uvádí Chmelík (2003). Státy podle tohoto hlediska dělí do tří kategorií:

- *Státy s tržní ekonomikou* – jakékoliv statky nebo služby se dají koupit, uplácí se většinou pro urychlení úřednických procedur, ne pro získání majetkových výhod. Pravice dává korupci menší prostor než levice uplatňující přerozdělování statků.
- *Státy tzv. reálně socialistického světa* – existuje řada žádaného, ale nedostupného zboží/statků, za vydělané peníze si lidé nemohou koupit to, co by chtěli, společnost je typická privilegii a úplatky např. prodavačům či úředníkům
- *Státy tzv. třetího světa* – rodinným svazkům zde předcházely vztahy klanové, kastovní či kmenové, korupční tradice se odvíjí na základě koloniálních

mocností, které území spravovaly, nastolení korupčních vztahů přispěla dekolonizace a související modernizace

Jako pojitko možných podobných úrovní výskytu a přítomnosti korupce vidí Burian (1999) vzájemnou geografickou polohu a společné historické kořeny a kulturní tradice. Přítomnost korupce se však na základě kulturní historie a ekonomické úrovně nedá podle Chmelíka (2003) odvodit zcela jednoznačně.

Na konkrétních příkladech rozmístění korupce v jednotlivých regionech uvádějí David a Nett (2007) jako pomyslného premianta oblast Skandinávie, u které vidí jako důvod prosperity civilizační úroveň a vysokou rovinu morálních hodnot. Jako protipól pak autoři uvádějí zejména africké země, kde peníze z vysokého zdanění končí v kapsách státních úředníků. Oblast subsaharské Afriky společně s Latinskou Amerikou, jakožto regiony, pro které je korupce na denním pořádku, uvádějí též Ortega, Floarx a Delbecq (2010). Jejich výzkum zaměřující se na determinanty prostorové distribuce korupce prokazuje význam a vliv faktorů jako ekonomická svoboda a rozvoj na její snižování. Dalším významným zjištěním těchto autorů je fakt, že ekonomické a politické akce jedné země mohou mít významný vliv na úroveň výskytu korupce po celém světě. Severské země v čele se Švédskem bývají běžně jako morální vzor uváděny i v médiích. Tento fakt ovšem přisuzují Ryska a Průša (2013) spíše skutečnosti nízkého počtu byrokratických překážek podnikání nežli mravnosti tamějších politiků. Samotní Švédci skutečně pociťují nízkou přítomnost klasické byrokratické korupce, ale zároveň pozorují masivní politickou korupci (dobývání renty). Důsledkem tohoto stavu je plýtvání veřejných peněz, což se ovšem v měření korupce neprojevuje.

Příčinami výskytu korupce a jejího nerovnoměrného rozmístění se zabývalo velké množství autorů, u kterých docházelo ke vzájemným shodám o nezpochybnitelném provázání korupce s HDP jednotlivých zemí. Mimo takovéto klasické a již zmíněné faktory s vlivem na přítomnost korupce se podle Serry (2006) mezi konkrétními determinanty objevuje protestantství. Podle tohoto autora mají státy s výskytem tohoto náboženství tendenci k nižšímu výskytu korupce. Silná korelace s korupcí byla také zjištěna u států, které patřily do britského koloniálního impéria. Tyto státy vykazují dodnes relativně nízké hodnoty přítomnosti korupce, a to především díky britskému právnímu systému, který ve většině případů převzaly a zachovaly (Treisman 2000, Serra 2006). Se zajímavým poznatkem přišli Liu a Dong (2020), kteří zkoumali vliv politických faktorů v zemích na životní prostředí. Tito autoři došli k závěru, že existuje spojitost mezi

přítomností korupce ve vládách a znečištěním ovzduší pevnými částicemi. Přítomnost korupce v určitém státu tedy může mít i negativní environmentální vliv. Mezi dalšími souvislostmi ovlivňujícími výskyt korupce v některých zemích může být například zastoupení žen v parlamentu. Wawrosz (2016) uvádí výzkumy potvrzující vztah mezi těmito dvěma faktory, přičemž v zemích, kde je nižší zastoupení žen v parlamentu, je míra korupce zpravidla vyšší. Obecně však platí, že jde častokrát obtížně stanovit, zdali se jedná o skutečnou nebo pouze náhodnou korelaci, a zároveň rozlišit, co je u korupce příčinou a co důsledkem. Často také bývají uváděny rozdílné příčiny korupce, což potvrzuje komplexnost, složitost i globální rozšíření tohoto jevu.

Korupce je propojena s ekonomickou a organizovanou kriminalitou s vlivem na činnost státních orgánů a následně policie či justice. Organizovaný zločin, se snahou o získávání informací z kriminálního prostředí od policie na základě korupce, tak vytváří prostředí pro závažnou trestnou činnost. Příkladem tohoto fungování jsou Rusko, Ukrajina a další státy bývalého SSSR (Chmelík 2003). Pojímání korupce a forem jejího páchání však v celosvětovém měřítku naráží na problém v rozdílech právních úprav jednotlivých států. Napříč jednotlivými jurisdikcemi však probíhá snaha o nadnárodní kriminalizaci (Petrovský 2007). Přetrvávající příznivé klima, které dovoluje šíření korupce, bychom mohli přisuzovat především shovívavému postoji, který k ní zaujímají samotní lidé. Ti totiž nemají na první pohled žádný důvod se tímto problémem zabývat a orientují se výhradně na uspokojení vlastních potřeb. Při sestoupení z globální úrovně do dění v konkrétních zemích můžeme pozorovat, že v jistých odvětvích má korupce zdaleka větší potenciál, než je tomu u jiných. Mezi takovými se vyskytuje např. armáda, státní administrativa, soudnictví, zdravotnictví, média nebo sport (Burian 1999).

5. Analýza prostorové diferenciaci přítomnosti korupce ve světě

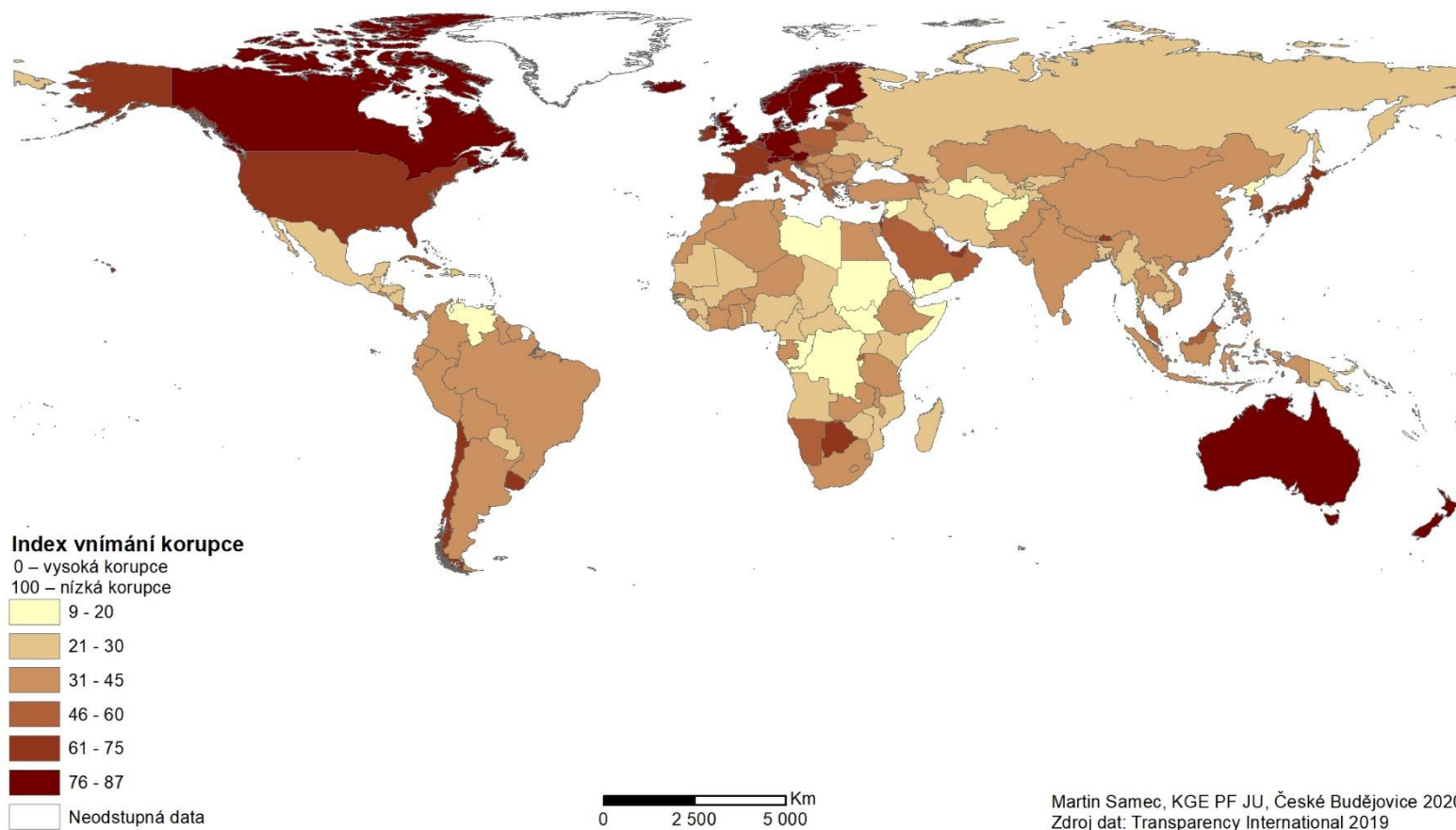
Odkrytí hlavních determinantů podílejících se na prostorové diferenciaci korupce je nejpodstatnějším krokem pro zjištění příčin velmi nerovnoměrné distribuce tohoto jevu ve světě. K tomu dochází za pomoci statistických metod a následné komparace. Vzniká také prostor pro vykreslení případných prostorových pravidelností, kterými tento jev v globálním měřítku disponuje, spolu se souvislostmi a kauzalitami. Analýze je za přispění datových souborů a podkladových kartogramů podrobena vnímání korupce ve světě na základě zjištěného indexu vnímání korupce. Mimo tento jev jsou dále analyzovány jednotlivé zvolené ukazatele, u kterých je na základě korelace zjišťováno, do jaké míry mají na prostorovou diferenciaci korupce vliv.

5.1 Prostorová distribuce přítomnosti korupce ve světě

Současný stav prostorové distribuce korupce ve světě shrnuje publikace Corruption Perceptions Index 2019 (TI 2019). Výzkumu přítomnosti korupce bylo za rok 2019 podrobena 180 zemí. Na stupnici 0-100, kde 0 značí nejvyšší přítomnost korupce, se dvě třetiny zkoumaných zemí umístily pod číslem 50. Průměrné hodnocení zemí bylo 43 a mediánová hodnota pouhých 40. To dokazuje, jak aktuálním a závažným problémem v dnešních dnech korupce ve světě je. Mezi nejméně korumpovanými státy se umístil Nový Zéland s Dánskem, spodní příčku žebříčku naopak obsadilo Somálsko následované Jižním Súdánem a Sýrií. V posledních letech došlo podle TI k výraznému zlepšení postavení v hodnocení pouze u 22 zemí, mezi kterými se nacházelo Řecko, Guyana či Estonsko. Naopak 21 zemí zaznamenalo značné zhoršení, což se týká například Kanady, Austrálie nebo Nikaraguy. 137 zkoumaných zemí si drží stále přibližně stejné výsledky. Z výzkumu vyplývá, že pro země s vysokým výskytem korupce je typický neregulovaný tok vysokého objemu peněz do politiky a volebních kampaní. Státy, které takovéto financování regulují, vykazují zpravidla nižší přítomnost korupce. Typickým příkladem takového fungování je Bosna a Hercegovina, která zaznamenala vysoký nárůst pocítěné přítomnosti korupce kvůli nesrovnalostem při volbách, výhrůžkám voličům, zneužívání veřejných zdrojů a nerovnému přístupu médií. Významné zlepšení postavení naopak nastalo v Jižní Koreji, kde se na financování kampaní z velké části podílí soukromý sektor a příspěvky jsou efektivně regulovány (TI 2019). O rozmístění tohoto jevu ve světě poskytuje přehled mapa 2:

Mapa 2 – Index vnímání korupce v zemích světa 2019

INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE V ZEMÍCH SVĚTA 2019

Při bližším pohledu na kartogram lze konstatovat, že rozmístění sledovaného jevu je na globální úrovni značně heterogenní. Nemůžeme z něm tedy na první pohled zaznamenat žádné konkrétní prostorové pravidelnosti, jelikož se znatelné rozdíly v distribuci korupce nacházejí místy i uvnitř jednotlivých regionů. Obecně bychom však mohli konstatovat, že do jisté míry platí tvrzení La Porty a kol. (1999) ohledně snižujícího se výskytu korupce s rostoucí zeměpisnou šířkou. S rostoucí vzdáleností od rovníku můžeme pozorovat klesající tendence v přítomnosti korupce (Skandinávie, Island, Kanada), ve směru na jih především v případě Austrálie a Nového Zélandu. Naopak v oblastech okolo rovníku můžeme nalézt země s nejvyšším výskytem tohoto jevu, jako například Rovníkovou Guineu, Kongo, D.R. Kongo nebo Somálsko v Africe či Venezuelu v Jižní Americe. Jiný prostorový trend bychom v tomto ohledu mohli nalézt ve směru východ–západ. Státy „vyspělého západu“ jsou tradičně v mnoha ohledech považovány za lépe vnímané v řadě socioekonomických hlediscích. Obdobně bychom takto mohli soudit i z kartogramu o vnímání korupce, kde je řada vyspělých západních států hodnocena lépe než státy na východě. Tuto pravidelnost však lze na řadě příkladů zpochybnit, jako je tomu v případě Japonska.

Jako oblast s jedním z nejhorších výsledků, kde je korupce nejvíce přítomna a vnímána, můžeme podle mapy označit Afriku, konkrétně makroregion Subsaharská Afrika. Pro tuto oblast je typická nízká životní úroveň, velká chudoba a nízká vzdělanost. Veškeré tyto negativní vlastnosti se zde promítají i do výskytu korupce. Země této oblasti zaznamenaly průměrné hodnocení pouhých 32/100. Z deseti nejhůře hodnocených států světa jich celá polovina spadá do tohoto regionu, přičemž sem náleží i celkově nejhůře hodnocený stát Somálsko s indexem CPI 9/100. Společně se Somálskem pak mezi další státy s nejhoršími výsledky v tomto regionu, které se současně řadí i mezi nejhorší umístění celého světa, patří Jižní Súdán a Súdán. Pomyslnou světlou výjimkou této jinak celkově špatné oblasti jsou Seychely, u kterých byla ze všech afrických zemí zjištěna nejnižší přítomnost korupce (66/100). Nejlépe hodnocenou zemí pevninské části Subsaharské Afriky skončila Botswana. V rámci Subsaharské Afriky můžeme pozorovat jistou tendenci pro snižování přítomnosti korupce od severní a centrální části směrem na jih, kde se nacházejí relativně vyspělejší státy.

Makroregion Střední východ a severní Afrika je taktéž negativně reprezentován vysokým zastoupením korupce. Průměr hodnocených států v tomto regionu je 39/100, což je hodnota nacházející se pod světovým průměrem i hodnotou mediánu. Průměrná zaznamenaná hodnota je navíc stejná, jako při výzkumech o rok dřív, tudíž zde není

k vidění žádný krok ke zlepšení situace (TI 2019). Zástupcem s nejnižší přítomností korupce v tomto regionu byly Spojené Arabské Emiráty s hodnotou 71 bodů, které následoval Katar hodnocený číslem 62. Jako nejhůře hodnocená země této oblasti se umístila Sýrie, následovaná Jemenem a Afghánistánem. Tyto 3 země jsou zároveň zastoupeny i mezi desítkou států s nejvyšší přítomností korupce na světě. Jako hlavního původce korupce v tomto regionu uvádí TI (2019) nabídky úplatků za kupování volebních hlasů. Z hlediska prostorové diferenciaci korupce v tomto makroregionu lze spatřit nižší přítomnost tohoto jevu v oblasti Arabského poloostrova. Z kartogramu je patrné, že státy této oblasti byly z hlediska CPI lépe hodnocené než v případě zbylých oblastí tohoto regionu. Souvislost bychom mohli nalézt například v rozdílných hodnotách HDP či složkách ekonomiky, které se na jeho tvorbě podílejí.

Severní Amerika je vyspělý makroregion, ve kterém se ze dvou zastoupených zemí lépe umístila Kanada, hodnocená na stupnici 77 body. V minulých letech však podle TI (2019) zaznamenala značný pokles – od roku 2012 o 7 bodů. Druhým zástupcem regionu jsou Spojené státy Americké, kterým s hodnocením 69/100 patří 26. světová příčka. Naopak špatná situace panuje v Latinské Americe, pro kterou je typická vysoká kriminalita či problematika drog. Zde se již delší dobu nedaří zaznamenat zlepšení v boji proti tomuto sociopatologickému jevu. Průměrná hodnota indexu CPI je v tomto regionu 41/100. Zemí s nejvyšší přítomností korupce je v této oblasti Venezuela, která je výskytem tohoto jevu nechvalně známá po celém světě. Zároveň jí patří i místo mezi deseti nejkorupčnějšími státy světa. Jakožto nejpostiženější státy regionu pak Venezuelu doplňují Nikaragua a Haiti. Překvapivě dobrého výsledku naopak dosáhla Uruguay, která byla hodnocena 71 body, což jí činí po Kanadě v pořadí druhou zemí s nejnižší přítomností korupce na obou amerických kontinentech. Spolu s Uruguayí se v porovnání s regionálním průměrem ještě výrazně pozitivně odlišuje Chile.

V makroregionu Jižní Asie nalezneme 6 států. Ty jsou charakterizovány průměrnou hodnotou 40/100, což je hodnota nacházející se lehce pod celosvětovým průměrem. Stát s nejvyšší přítomností korupce v tomto regionu je Bangladéš, nejlepšího výsledku naopak dosáhl Bhútán. Čína společně s Mongolskem a Severní Koreou tvoří další makroregion, ve kterém má korupce velmi silné zastoupení a boj proti ní se žádným způsobem nedaří. Severní Korea se svými sedmnácti body rovněž patří do výběru deseti nejkorupčnějších států světa. Následována je Mongolskem s hodnocením 35/100. Nejlépe z regionu v rámci hodnocení vychází Čína, která získala bodů 41.

V Jihovýchodní Asii se průměrná hodnota indexu vnímání korupce pohybuje na hodnotě 42/100. Tento výsledek však může být zkreslen hodnotou Singapuru (85), která je v této oblasti v porovnání s ostatními státy neobvyklá. Mimo Singapur bylo zjištěno nízké vnímání korupce ještě ve státě Brunej. Státy s nejvyšší přítomností korupce jsou v této oblasti Laos a Barma, které oba získaly v hodnocení výsledek 29. O poznání lepší podmínky panují ve spojení s rozšířením korupce ve Východní Asii, do které spadá Japonsko, Jižní Korea a Taiwan. Všechny tyto státy vykazují nadprůměrné hodnoty, přičemž jako nejméně korumpovanou zemi z této oblasti můžeme označit Japonsko s hodnotou 73. Velmi heterogenní distribuci přítomnosti korupce vykazuje makroregion Oceánie, ve kterém se nachází Nový Zéland, který se s hodnotou CPI 87 dělí s Dánskem o absolutní světové prvenství. Spolu s Novým Zélandem pak velmi nadprůměrných výsledků dosáhla i Austrálie. Naopak se v tomto regionu také nachází stát, ve kterém je korupce silně pocíťována – Papua Nová Guinea, ve které je index vnímání korupce na hodnotící škále 28.

Celkově velmi slabých výsledků dosahuje makroregion bývalých států SSSR, ve kterých je přítomnost korupce, zakořeněna v předchozím režimu, pocíťována dodnes. Průměrná hodnota CPI je v těchto státech 33, přičemž nad celosvětovým průměrem se ze všech těchto států nachází pouze Gruzie a Bělorusko. Zemí s nejvíce vnímanou korupcí je pak v této oblasti Tádžikistán, který získal hodnocení 19/100. V rámci Evropy vykazují státy tendenci ve snižování výskytu korupce ve směru na západ. V makroregionu střední Evropa se průměrná hodnota indexu vnímání korupce nachází na čísle 48. Nejlépe umístěný stát s nejnižším výskytem tohoto jevu je Estonsko (74 b.), následované Slovinskem a Litvou se shodným výsledkem 60. Nejlépe celosvětově hodnoceným makroregionem s nejméně vnímanou korupcí je západní Evropa. Průměr indexu CPI je v tomto makroregionu 75, nejlépe hodnocený stát Dánsko sdílí první příčku v nejméně vnímané korupci na celém světě, a i státy s nejnižším hodnocením (Řecko – 48, Itálie – 53) se nacházejí vysoko nad celosvětovým průměrem.

Tabulka 2 zobrazuje státy, u kterých byla v průzkumu TI zjištěna celosvětově nejnižší, respektive nejvyšší přítomnost korupce. Z deseti nejlépe hodnocených států jich celkem osm spadá do makroregionu západní Evropa, jeden do Oceánie a jeden do Jihovýchodní Asie. V druhé části tabulky se naopak nachází deset států, které vyšly z průzkumu jako nejhůře hodnocené, a tudíž je v nich celosvětově korupce vnímána nejvíce. Pět z deseti uvedených států se nachází v makroregionu Subsaharská Afrika, což dokládá nejhorší postavení tohoto regionu v rámci sledovaného jevu. Tři státy náleží do oblasti Střední

Východ a severní Afrika, jeden do Latinské Ameriky a jeden do makroregionu tvořeného Čínou, Mongolskem a KLR.

Tab. 2 – Státy s nejvyšší a nejnižší přítomností korupce podle indexu CPI 2019

Stát	CPI	Stát	CPI
Nový Zéland	87	Somálsko	9
Dánsko	87	Jižní Súdán	12
Finsko	86	Sýrie	13
Švýcarsko	85	Jemen	15
Švédsko	85	Afghánistán	16
Singapur	85	Rovníková Guinea	16
Norsko	84	Súdán	16
Nizozemsko	82	Venezuela	16
Lucembursko	80	KLR	17
Německo	80	D.R. Kongo	18

Zdroj: Transparency International 2020, vlastní zpracování

5.2 Korelace vybraných ukazatelů

Pro porovnání závislosti mezi přítomností korupce v jednotlivých zemích a danými indikátory slouží korelační analýza. Pro tu bylo vybráno celkem 11 sociálních, ekonomických a politických ukazatelů, u kterých vznikl předpoklad, že mohou mít na výskyt korupce ve světě a její distribuci vliv. Hodnoty korelačních koeficientů jsou zobrazeny v tabulce 3. U značného počtu ukazatelů došlo k potvrzení poměrně významné závislosti, a to ať už téměř přímé, kdy se hodnoty korelačního koeficientu blíží k číslu 1, tak i téměř nepřímé, kde se naopak hodnoty přibližují číslu -1. Našly se ovšem i ukazatele, u kterých se mezi nimi a přítomností korupce prokázala pouze malá souvislost.

Mimo korelačního koeficientu zobrazuje tabulka 3 ještě další zkoumané charakteristiky variability. Konkrétně se jedná o korelační koeficient, rozptyl, variační rozpětí, směrodatnou odchylku, variační koeficient a koeficient determinace. Zahrnut byl dále i aritmetický průměr a medián. Všechny tyto statistické hodnoty popisují jednotlivé datové soubory zkoumaných ukazatelů a pomáhají utvořit lepší představu o jejich celkové podobě a vlastnostech. Pomocí rozptylu zjišťujeme, jak moc kolísají veličiny v souboru okolo střední hodnoty. Variační rozpětí udává rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou v souboru. Směrodatná odchylka, jakožto druhá odmocnina z rozptylu, udává, jak moc se sledované hodnoty liší od aritmetického průměru. Podílem směrodatné odchylky a aritmetického průměru pak získáme hodnotu variačního koeficientu.

Tab. 3 – Statistické hodnoty ukazatelů

Ukazatel	Korelační koeficient	Rozptyl	Variační rozpětí	Směrodatná odchylka
Index vnímání korupce	-	357,49	78,00	18,91
Fragile States Index	-0,89	582,67	97,81	24,14
HDP na obyvatele	0,80	699315640,82	185835,02	26444,58
Index demokracie	0,75	5,00	8,79	2,24
Index ekonomické svobody	0,75	126,31	85,20	11,24
Index lidského rozvoje	0,75	0,02	0,58	0,15
Index vzdělanosti	0,72	0,03	0,70	0,17
Postkomunismus (Evropa)	-0,70	0,25	1,00	0,50
Index kriminality	-0,55	241,94	72,46	15,55
Míra urbanizace	0,52	564,93	87,00	23,77
Index ekonomické nerovnosti	-0,33	58,16	38,00	7,63
Britská koloniální minulost (Afrika)	0,11	0,23	1,00	0,48
Ukazatel	Aritmetický průměr	Medián	Variační koeficient	R ²
Index vnímání korupce	43,17	39,50	0,44	-
Fragile States Index	65,93	69,25	0,37	0,80
HDP na obyvatele	17353,72	6344,87	1,52	0,76
Index demokracie	5,44	5,65	0,41	0,59
Index ekonomické svobody	61,59	61,55	0,18	0,60
Index lidského rozvoje	0,71	0,73	0,21	0,57
Index vzdělanosti	0,65	0,68	0,26	0,53
Postkomunismus (Evropa)	0,51	1,00	0,98	0,50
Index kriminality	44,07	44,24	0,35	0,35
Míra urbanizace	60,58	62,00	0,39	0,29
Index ekonomické nerovnosti	38,06	37,40	0,20	0,14
Britská koloniální minulost (Afrika)	0,37	0,00	1,30	0,21

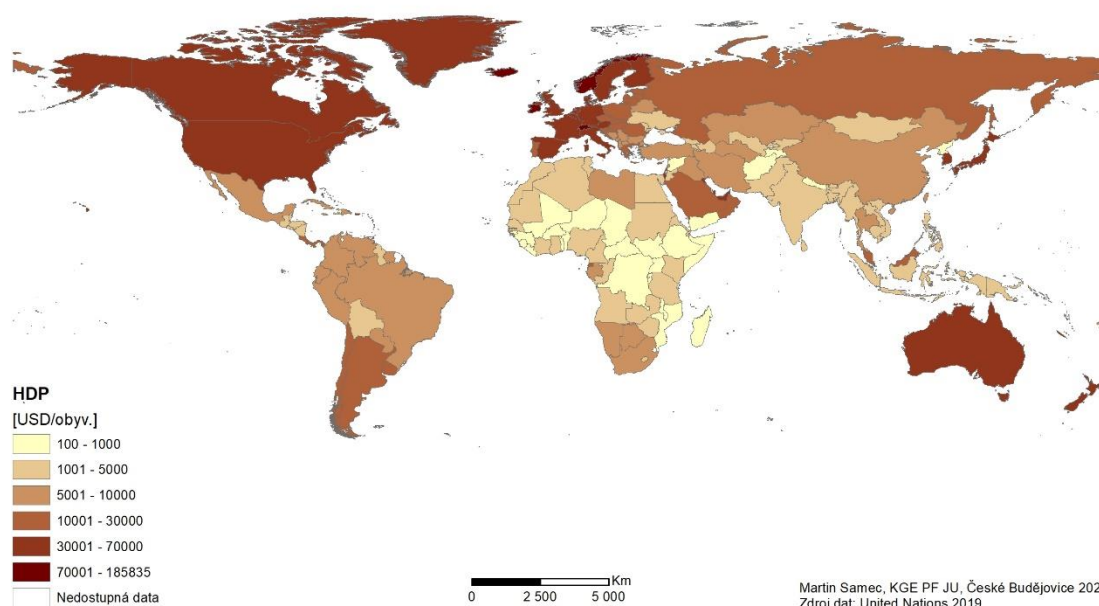
Zdroj: viz kapitola 3, vlastní zpracování

Ze skupiny *ekonomických* ukazatelů se korelační analýzou prokázala nejvyšší závislost korupce na hrubém domácím produktu (HDP) v přepočtu na obyvatele. Korelační koeficient s hodnotou 0,80 značí pozitivní závislost tohoto ukazatele a prostorové diferenciacie korupce spolu s indexem CPI. Díky kladné korelaci můžeme tvrdit, že čím vyšší je v daném státě hodnota HDP na obyvatele, tím vyšší bodové hodnocení CPI daný stát má, a tudíž je v něm přítomnost korupce méně pocíťována.

Koeficient determinace R^2 , který bere v potaz i povahu dat v souboru, v tomto případě dosáhl hodnoty 0,76. Přítomnost korupce je tedy tímto indikátorem ovlivněna ze 76 %. Projevila se tedy souvislost a vliv, který tento ukazatel na prostorovou diferenciaci má. Spojitost tohoto ukazatele s přítomností korupce lze vyčíst i z mapy 3, která zobrazuje jako oblast s nejnižší hodnotou HDP na obyvatele státy Subsaharské Afriky, u kterých hned pět patří mezi deset zemí s nejhorší korupcí na světě (Somálsko, Jižní Súdán, Rovnicková Guinea, Súdán a D.R. Kongo). Mezi nejbohatšími regiony se naopak nachází západní Evropa, Severní Amerika či Austrálie a Nový Zéland, u kterých tomu taktéž odpovídají výborné výsledky v pocíťování přítomnosti jevu korupce a které se pohybují mezi nejlépe hodnocenými státy světa.

Mapa 3 – Hrubý domácí produkt v zemích světa 2018

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT (HDP) V ZEMÍCH SVĚTA 2018

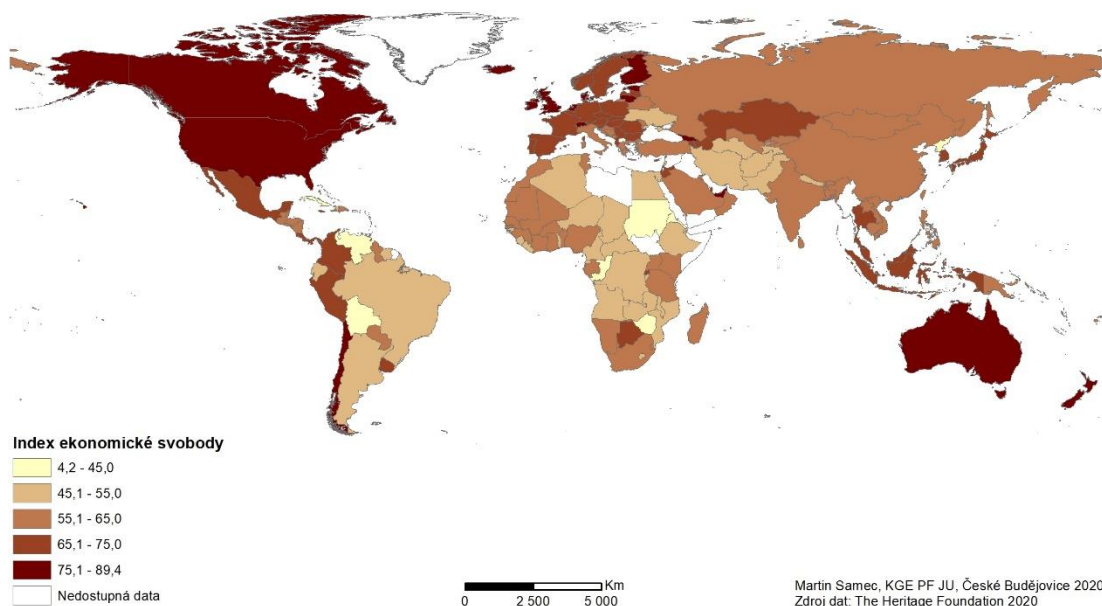

Dalším ekonomickým ukazatelem, který je významně provázán s prostorovou diferenciací korupce, je index ekonomické svobody. Tento ukazatel má s indexem vnímání korupce kladně korelovaný vztah, u kterého se nachází korelační koeficient na hodnotě 0,75. Podle koeficientu determinace má vliv na prostorové rozmístění korupce ze 60 %. Index ekonomické svobody zjišťuje tržní orientaci ekonomiky v zemích a jeho vyšší hodnoty jsou charakteristické pro vyspělé státy. Mezi nejvíce tržně orientované

ekonomiky patří podle tohoto indexu Singapur. Následovaný je Hong Kongem, Novým Zélandem a Austrálií. Vysoké hodnocení v tomto indexu získaly rovněž země západní Evropy – Švýcarsko, Irsko či Velká Británie. Všechny tyto státy rovněž vykazují i nízkou přítomnost korupce. Mezi nejhorší makroregion patří Latinská Amerika spolu se Subsaharskou Afrikou. Nejméně ekonomicky svobodný stát je ovšem KLDK. V případě Latinské Ameriky dosahují nejnižšího indexu ekonomické svobody státy Venezuela, Kuba a Bolívie. Hodnocení u afrických zemí může být částečně zkresleno kvůli nedostupným datům za Libyi, Jižní Súdán a Somálsko. U těchto států se tak se můžeme pouze domnívat na základě povahy zbytku makroregionu, jakého hodnocení by pravděpodobně dosáhly. Z dostupných dat se mezi nejhorší státy řadí Eritrea, Kongo a Zimbabwe. Index ekonomické svobody v zemích světa zobrazuje mapa 4.

Mapa 4 – Index ekonomické svobody v zemích světa 2020

INDEX EKONOMICKÉ SVOBODY V ZEMÍCH SVĚTA 2020

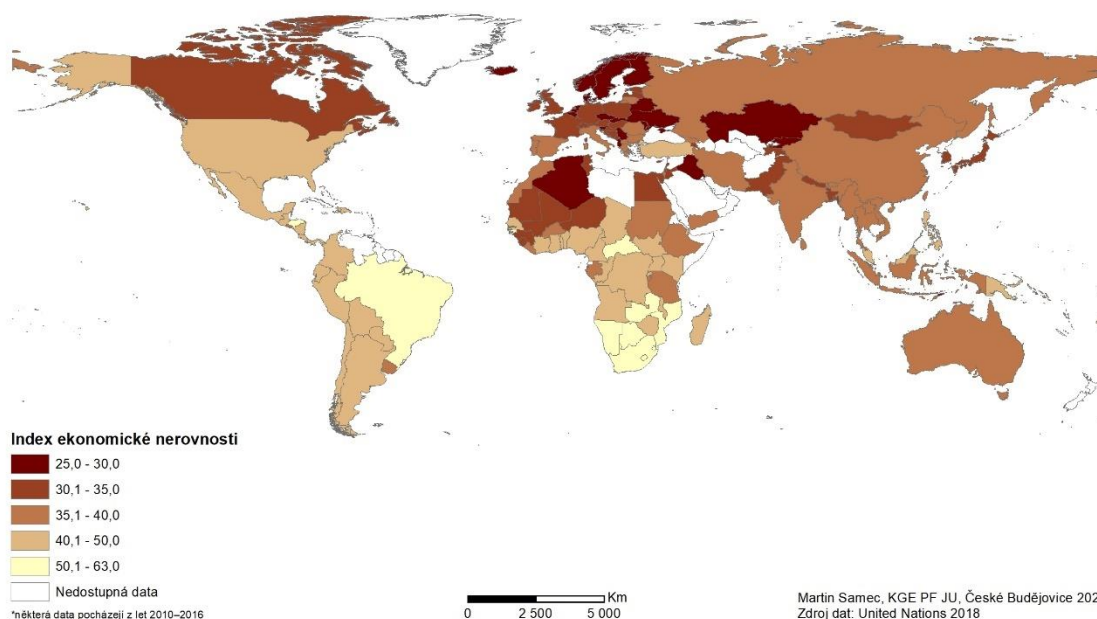

Nejméně signifikantním ukazatelem ze skupiny ekonomických se stal index ekonomické nerovnosti. Záporná hodnota korelačního koeficientu $-0,33$ dokazuje, že sice existuje jistá nepřímá souvislost mezi ekonomickou nerovností a přítomností korupce, tento vztah je však oproti prvotnímu předpokladu slabý. Horší výsledky korelace ovšem mohly být způsobeny nedostupnými daty, kvůli kterým nebyla do hodnocení zahrnuta řada států. Mezi nejhorší regiony se opět řadí státy Subsaharské Afriky a Latinské

Ameriky, u kterých všeobecně platí i vysoká přítomnost korupce. Velké rozdíly v indexu ekonomické nerovnosti a CPI ovšem můžeme v Subsaharské Africe nalézt například u státu Botswana. Zde byl v přítomnosti korupce zaznamenán nejlepší výsledek na celém kontinentu, ovšem v rámci ekonomické nerovnosti se tento stát řadí mezi nejhorší. Opačným případem je Alžírsko, které má nízkou ekonomickou nerovnost a zároveň i CPI. Jako nejlépe hodnocený stát skončila s nejnižším indexem ekonomické nerovnosti Ukrajina. Celkově by se dala skupina nejlépe umístěných států považovat za velmi rozmanitou, jelikož v první desítce můžeme nalézt Finsko a Norsko, které doplňuje například Kyrgyzstán či Moldavsko. Stav indexu ekonomické nerovnosti ve světě můžeme vyčíst z mapy 5.

Mapa 5 – Index ekonomické nerovnosti v zemích světa 2017

INDEX EKONOMICKÉ NEROVNOSTI V ZEMÍCH SVĚTA 2017*

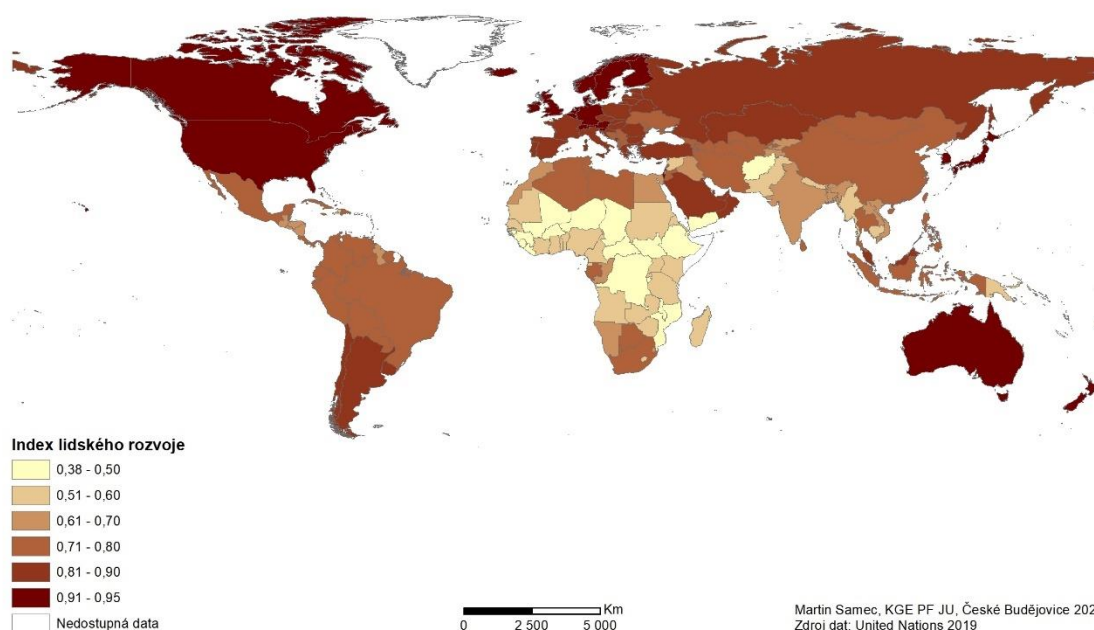

Ze skupiny *sociálních* ukazatelů se prokázala nejsilnější korelace přítomnosti korupce s ukazatelem HDI – indexem lidského rozvoje. Tento index, který popisuje životní úroveň skrze vyspělost státu, vzdělání, zdraví, životního standartu či naděje na dožití, byl kladně korelován ve vztahu ke korupci s koeficientem 0,75. Podle mapy 6 lze vypořadovat spojitost mezi těmito dvěma porovnávanými indikátory. Státy s nejvyšším indexem rozvoje řadíme k vyspělým, nejvyšší hodnoty tohoto indexu proto můžeme nalézt

v zemích západní Evropy – např. Norsko s celkově nejvyšším HDI, Švýcarsko nebo Irsko. Mimo evropské státy se v tomto ohledu k nejlepším řadí ještě Hong Kong či Austrálie. Mezi nejméně rozvinuté můžeme opět zařadit země Subsaharské Afriky, konkrétně Niger, Středoafričskou republiku nebo Čad. Pro tyto země jsou typické všechny negativní vlastnosti, který ukazatel HDI obsahuje. Nízká úroveň HDI i v tomto případě odpovídá realitě silně rozvinuté korupce.

Mapa 6 – Index lidského rozvoje v zemích světa 2018

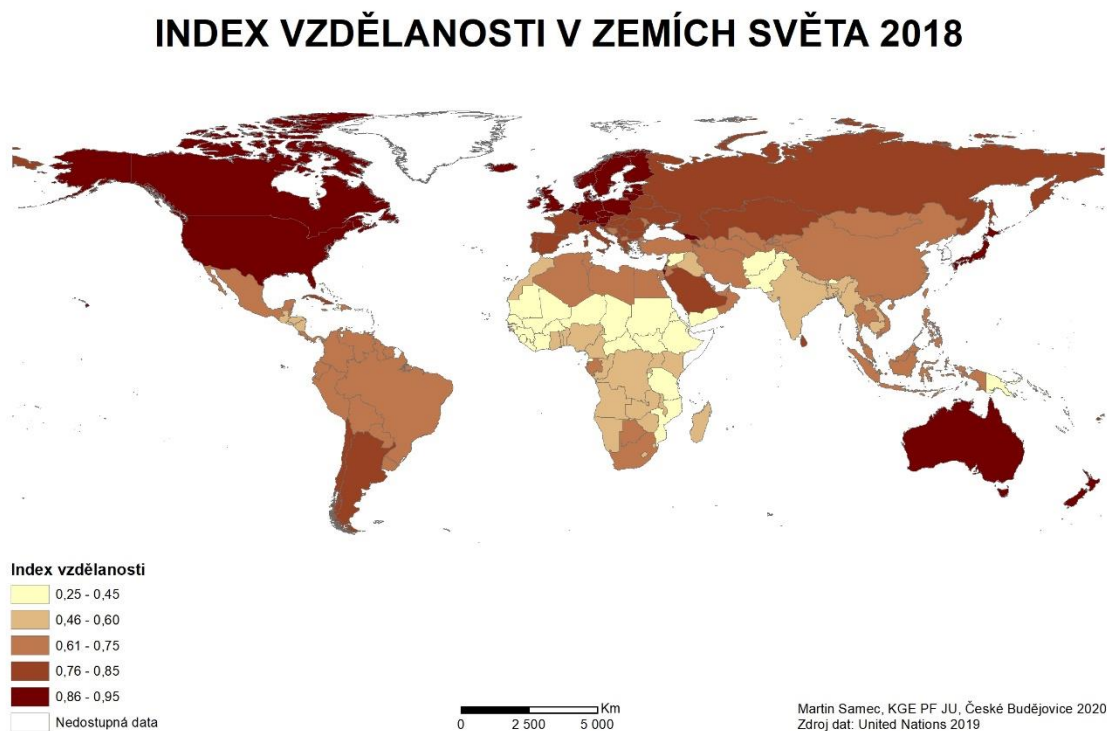
INDEX LIDSKÉHO ROZVOJE (HDI) V ZEMÍCH SVĚTA 2018

Podobně silnou závislost a vliv na prostorové rozmístění korupce, jako měl index lidského rozvoje, má i další zkoumaný sociální ukazatel – index vzdělanosti. Ten porovnává státy na základě průměrného počtu let strávených jedincem ve škole a počtu let, které jsou pro strávení ve vzdělávacím procesu očekávány. Tento ukazatel byl s indexem CPI kladně korelován, přičemž síla vztahu je vyjádřena hodnotou korelačního koeficientu 0,72. Vzdělanost v jednotlivých zemích blíže zobrazuje mapa 7. Podle očekávání se mezi nejvzdělanější státy řadí ty, které se nacházejí v západní Evropě spolu s Austrálií a Novým Zélandem, což odpovídá i umístění států na základě hodnot indexu vnímání korupce. Jako nejhorší makroregion se v tomto případě opět jeví Subsaharská Afrika. Státy tohoto makroregionu plně obsadily skupinu deseti nejhůře hodnocených

států na světě. Podle předpokladu tedy došlo k potvrzení souvislosti tohoto ukazatele s hodnotami CPI. Jako celkově nejhorší stát vyšel z dat o vzdělanosti Niger, který následovala Eritrea a Čad. Jako poněkud překvapující výsledek pak můžeme hodnotit například Gruzii, která v tomto ohledu získala vynikající hodnotu vzdělanostního indexu (lepší než Japonsko či některé západoevropské státy), ovšem stále je v ní pocíťována poněkud silná korupce. Jako opačný příklad takovéto nesouvislosti lze uvést Bhútán s relativně nízkou přítomností korupce, a naopak velmi špatným výsledkem vyplývajícím z indexu vzdělanosti.

Mapa 7 – Index vzdělanosti v zemích světa 2018

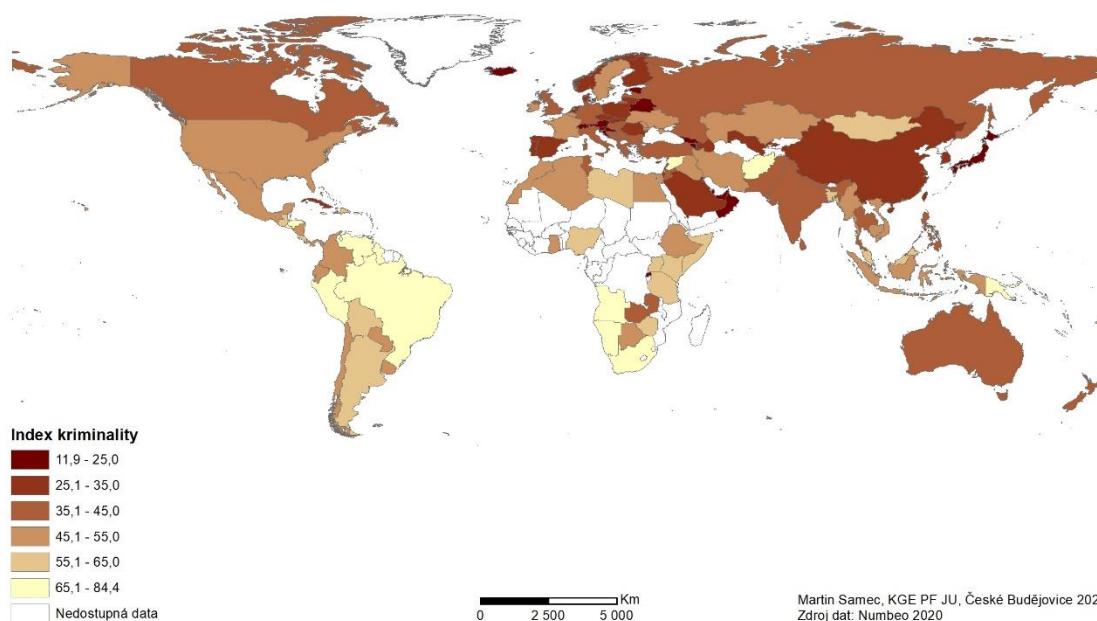

Dalším sociálním ukazatelem v pořadí je index kriminality, zkoumající počty trestných činů v přepočtu na skupinu obyvatel. Tento ukazatel vykázal ve spojení s indexem vnímání korupce zápornou korelaci s hodnotou koeficientu $-0,55$, což potvrzuje spojitost tohoto indikátoru a přítomnosti korupce. Velkou nevýhodou tohoto indexu jsou ovšem nedostupná data za značný počet zemí, především v oblasti Subsaharské Afriky. Zde by pravděpodobně vzhledem k povaze regionu bylo složité tyto jevy monitorovat a získávat tak reprezentativní vzorek statistických dat. Mezi státy s nejnižší kriminalitou lze na základě tohoto indexu zařadit Katar, Taiwan, Spojené

Arabské Emiráty, Gruzii či Omán, u kterých však nízký index kriminality ne vždy koreluje s nízkou přítomností korupce. Vyjma Spojených Arabských Emirátů, se jedná o státy, které korupci pocítují ve větší míře, což dokládá její nesnadné podchycení oficiálními orgány. Souvislost a vztah těchto dvou indikátorů ovšem můžeme nalézt na opačném konci spektra – u nejhůře hodnocených států. Pětici států s nejvyšší kriminalitou jsou: Venezuela, Papua Nová Guinea, Jihoafrická republika, Afghánistán a Honduras. Mimo Jihoafrickou republiku, která má v porovnání s vyjmenovanými státy nadstandartní hodnocení CPI (ovšem v celosvětovém srovnání se pohybuje okolo hodnoty průměru), se jedná o země s velmi silně pocítovaným jevem korupce. Pohled na index kriminality v zemích světa poskytuje mapa 8.

Mapa 8 – Index kriminality v zemích světa 2020

INDEX KRIMINALITY V ZEMÍCH SVĚTA 2020

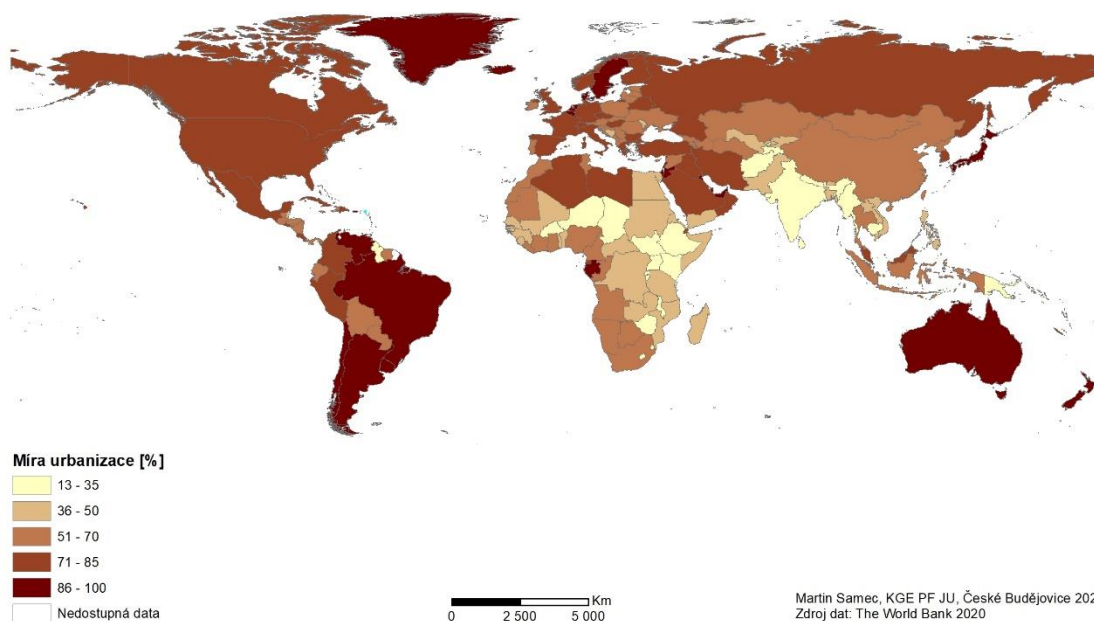

Posledním zástupcem ze skupiny sociálních ukazatelů je míra urbanizace. Ta udává, kolik procent populace daného státu žije ve městech. Jedná se o ukazatel, který se v současnosti velmi dynamicky vyvíjí. Podle odhadů OSN by měly do roku 2050 žít dvě třetiny celé populace ve městech, což s sebou může nést řadu negativ, jako prohlubování problematiky slumů a rostoucí kriminality (OSN 2015). S hodnotou korelačního koeficientu 0,52 a koeficientem determinace 29 % se projevila míra urbanizace jako nejméně signifikantní indikátor ze skupiny sociálních ukazatelů, což lze na mnohých

příkladech vyzorovat i v mapě 9. Vysoce urbanizované státy se nacházejí například v Latinské Americe, která je však známá svými příměstskými chudinskými čtvrtěmi (zde *favely*), vysokou kriminalitou a současně i vysoce pocíťovanou korupcí. Dále k nejvíce urbanizovaným státům patří například Kuvajt, u kterého se rovněž vyskytuje výrazná přítomnost korupce. Opačný vztah, charakterizovaný nízkou mírou urbanizace a relativně lepšími hodnotami CPI, můžeme nalézt například ve Rwandě, u které je míra urbanizace pouhých 17 %, a index vnímání korupce 53. Kladně korelovaný vztah těchto dvou veličin můžeme nalézt u některých subsaharských států jako Burundi, Nigeru, Jižního Súdánu a Malawi. U států s pozitivními projevy tohoto vztahu se jedná například o Belгии, Island, Lucembursko a Nizozemsko.

Mapa 9 – Míra urbanizace v zemích světa 2019

MÍRA URBANIZACE V ZEMÍCH SVĚTA 2019

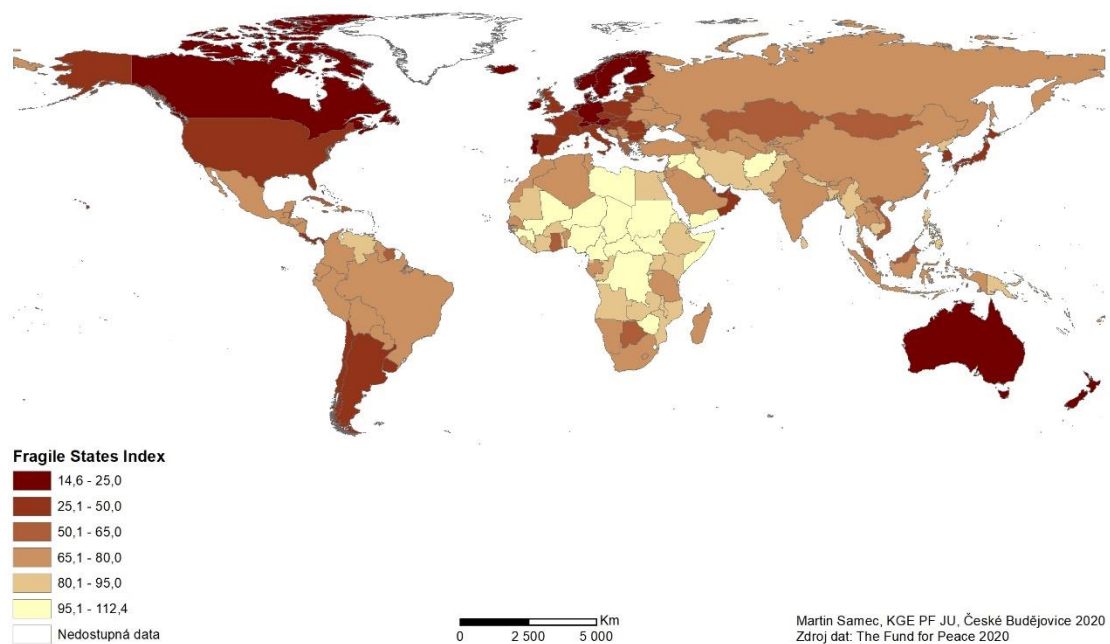

Z ukazatelů, které spadají do skupiny *politické*, vyšel v rámci korelační analýzy jako nejsilněji provázaný s přítomností korupce Fragile States Index (FIS). Tento ukazatel se zároveň prokázal jako indikátor s celkově nejvýznamnějším vztahem v souvislosti s diferenciací přítomnosti korupce. FIS hodnotí náchylnost států ke konfliktům a kolapsům. Jedná se o negativně korelovaný jev s hodnotou korelačního koeficientu - 0,89, který popisuje vztah těchto dvou indikátorů jako blížící se nepřímou závislost.

S rostoucí hodnotou FIS tedy klesá u daných států hodnota CPI a dochází tudíž k silnějšímu pocíťování korupce. Z mapy 10 je patrné, že hodnocení států z hlediska FIS z velké části odpovídá kartogramu zobrazujícímu rozmístění jevu korupce. Jako nejslabší oblasti a regiony můžeme v tomto ohledu označit Subsaharskou Afriku, Severní Afriku a střední východ. Tyto makroregiony jsou typické svou nestabilitou, panujícím napětím a náchylností k různým interním i mezinárodním problémům. Jedná se o rozvojové země, ve kterých je zároveň i silný potenciál k tvorbě korupčního prostředí. Jako nejstabilnější oblasti hodnotí tento index vyspělé státy západní Evropy, Nový Zéland, Austrálii nebo Kanadu, u kterých se projevuje i odpovídající nízká přítomnost korupce.

Mapa 10 – Fragile States Index 2020

FRAGILE STATES INDEX 2020

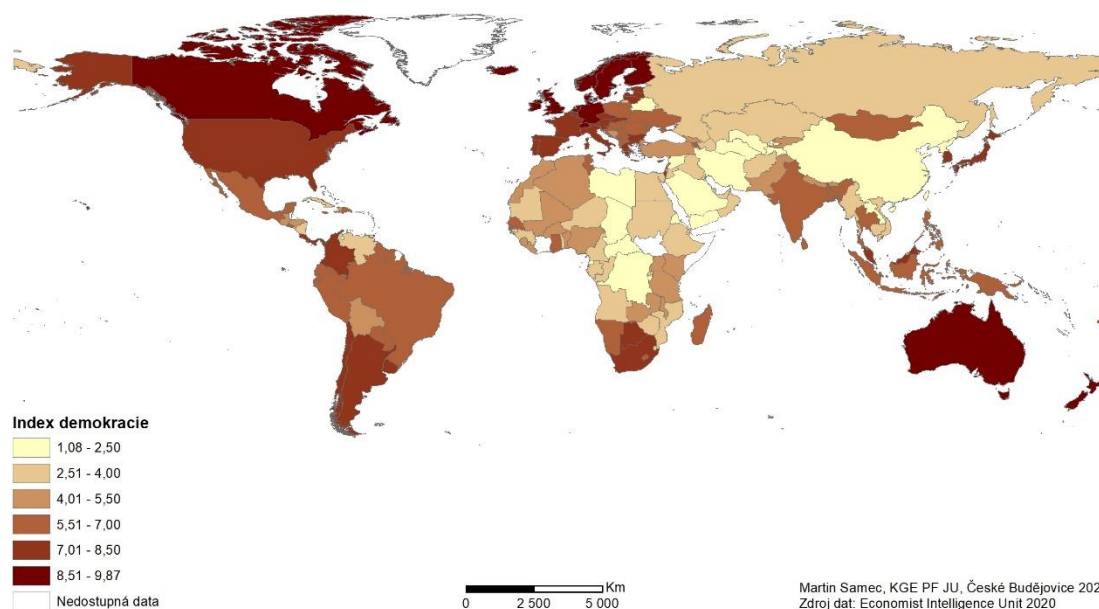

Dalším zástupcem politických ukazatelů je index demokracie. Tento index hodnotí úroveň demokracie a její politický stav v daných státech. Nejlepší hodnoty tohoto indexu se všeobecně vyskytují ve vyspělých zemích, ve kterých je logicky i nízký výskyt korupce. Závislost značená korelačním koeficientem 0,75 potvrzuje kladný vztah těchto dvou sledovaných indikátorů. Z mapy 11 je patrné, že mezi regiony s nejnižším indexem demokracie patří státy Subsaharské Afriky, Středního východu, bývalých států SSSR nebo Čína a KLR. Ve všech případech se jedná o státy či makroregiony, ve kterých je spolu s tímto jevem pocíťovaná i silná korupce. Naopak u vyspělých „západních“ států,

jako jsou státy západní Evropy, Severní Ameriky, Austrálie nebo Japonsko dochází ke korelaci vysokého indexu demokracie a nízkého výskytu korupce. Možnou výjimku bychom mohli nalézt v Latinské Americe, např. u Kuby, Haiti, Dominikánské republiky, Panamy či Kolumbie. U těchto států je index demokracie vyšší, než by mohl být předpoklad vytvořený na základě dat indexu CPI. V opačném případě lze jako příklad uvést Jihoafrická republika, která navzdory vysokému indexu demokracie v rámci svého makroregionu spadá globálně v hodnocení korupce k pouhému průměru.

Mapa 11 – Index demokracie v zemích světa 2019

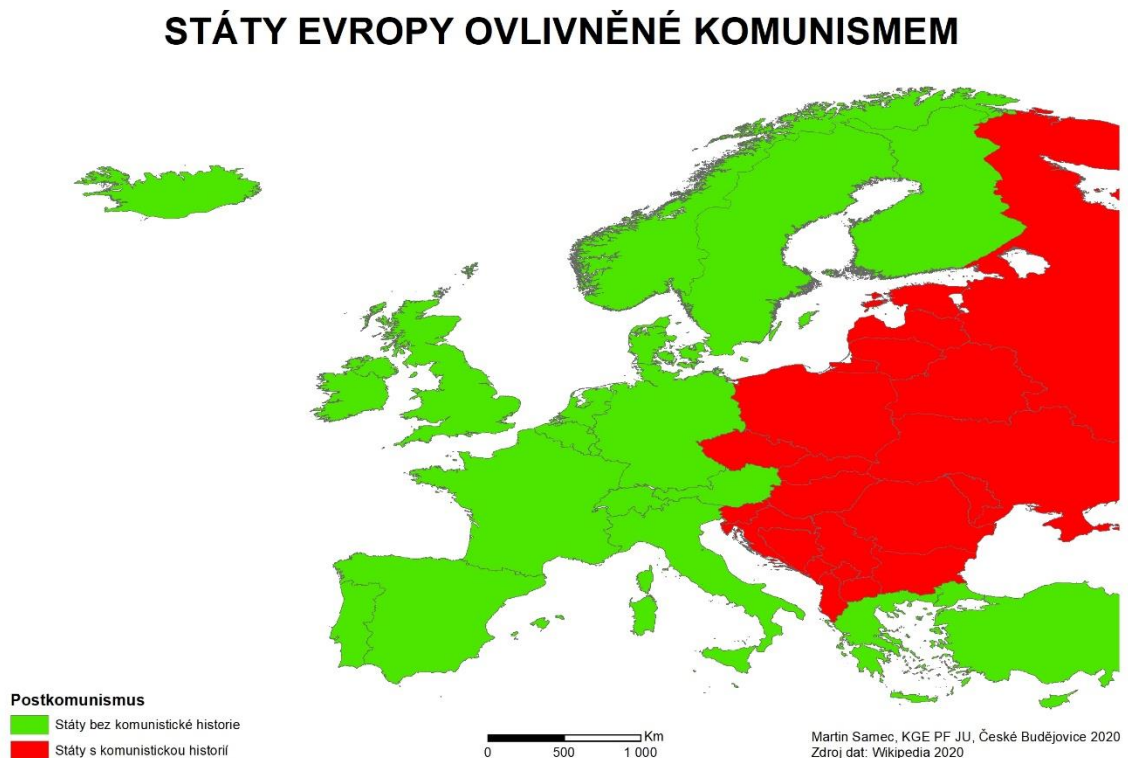
INDEX DEMOKRACIE V ZEMÍCH SVĚTA 2019

Dalším zkoumaným zástupcem ze skupiny politických ukazatelů je případná komunistická minulost v evropských státech. Jak již bylo dříve zmíněno, totalitní režimy jsou pro korupci živnou půdou, a mnohdy i po dlouhých letech od oproštění se od těchto politických praktik, mohou přetrvávat negativní vlivy z těchto režimů či transformačních období daných ekonomik. Pro snazší interpretaci byly pro zjištění vlivu tohoto indikátoru vybrány pouze státy Evropy, které z tohoto hlediska přibližuje mapa 12. Za evropské státy bylo v tomto případě považováno i Rusko a Turecko, jejichž převážná část leží v Asii. U skupiny těchto států byla rovněž provedena korelační analýza. Z dat v tabulce 3 je patrné, že vliv tohoto ukazatele se bezpochyby na přítomnosti korupce projevuje, což

potvrzuje hodnota korelačního koeficientu $-0,70$. Podle koeficientu determinace vysvětluje tento model 50% podíl variability. Z hodnot tohoto ukazatele indexu vnímání korupce je zřejmé, že mezi státy s nejvyšší přítomností tohoto sociopatologického jevu jsou skutečně ty, které si po různé dlouhou dobu tímto politickým režimem prošly, což potvrzuje i prvotní předpoklad, se kterým se v rámci tohoto ukazatele pracovalo. Jako stát s nejvíce přítomnou korupcí se v rámci Evropy projevilo Rusko, následované Ukrajinou a Moldavskem. Nejhůře hodnoceným státem na základě CPI, který však spadá do skupiny států bez komunistické historie, se stalo Turecko. To se umístilo jako osmý nejkorupčnější stát a společně s Řeckem jsou jedinými dvěma zástupci ze skupiny těchto států, které spadají mezi 15 zemí s nejvíce rozšířenou korupcí v Evropě. Naopak nejlepšími státy jsou podle očekávání státy severní a západní Evropy, jejichž dobré výsledky a hodnoty indexu vnímání korupce byly již vícekrát zmiňovány. Zajímavým zjištěním je, že první stát, který je řazen do kategorie s komunistickou minulostí, je v žebříčku řazení podle pocíťované korupce až na 13. místě. Tímto státem je Estonsko, u kterého hodnota CPI čítá 74 bodů. Před ním se nachází 12 lépe hodnocených států (Dánsko, Finsko, Švédsko...), které v minulosti komunistický režim nezažily a neprodělaly tudíž v předchozích letech ani období transformace ekonomiky.

Mapa 12 – Státy Evropy ovlivněné komunismem

Posledním ukazatelem, který se řadí do skupiny *politické*, je britská koloniální minulost u vybraných států. Tento ukazatel se blíže zaměřuje na africký kontinent, na kterém v minulosti měla území řada evropských kolonizačních velmocí, včetně zmíněné Velké Británie. Provedená korelační analýza prokázala mezi tímto indikátorem a prostorovou distribucí korupce nejméně signifikantní vztah ze všech zkoumaných s korelačním koeficientem 0,11, který napovídá o velmi slabé závislosti. Hodnoty indexu vnímání korupce tedy projevují nižší souvislost s koloniální historií, než se zprvu předpokládalo. Mezi deseti státy s nejnižší přítomností korupce na tomto kontinentu jich patří 6 mezi ty, které pod správou Velké Británie nebyly. Naopak například Somálsko – stát s nejvíce pocíťovanou korupcí, se v minulosti pod britskou správou nacházelo. Stejný případ také nastává u v pořadí druhé nejhůře hodnocené země – Jižního Súdánu. Koloniální minulost afrických zemí zobrazuje mapa 13.

Mapa 13 – Bývalé kolonie Velké Británie v Africe

BÝVALÉ KOLONIE VELKÉ BRITÁNIE V AFRICE (1. POL. 20. STOLETÍ)

5.3 Vliv jednotlivých skupin ukazatelů

Do skupiny ukazatelů *ekonomických* spadají tři ukazatele, v případě skupin *sociálních* a *politických* se v obou případech jedná o čtyři. Pro zjištění vlivu konkrétních skupin ukazatelů byla použita metoda aritmetického průměru jednotlivých korelačních koeficientů, spočítaná jako podíl součtu hodnot koeficientů a jejich počtu. Hodnoty jednotlivých ukazatelů, které se mohou pohybovat v intervalu $<-1;1>$, měly kladná i záporná znaménka. Z tohoto důvodu se přistoupilo i k použití metody absolutního průměru, který pracuje s čísly v absolutních hodnotách, a tudíž rozdíly kladných a záporných znamének pomíjí. Přehled síly vlivů, kterými na prostorovou diferenciaci korupce působí jednotlivé skupiny ukazatelů, poskytuje tabulka 4.

Tab. 4 – Vliv jednotlivých skupin ukazatelů

Ekonomické ukazatele	Korelační koeficient	Sociální ukazatele	Korelační koeficient	Politické ukazatele	Korelační koeficient
HDP na obyvatele	0,80	Index lidského rozvoje	0,75	Fragile States Index	-0,89
Index ekonomické svobody	0,75	Index vzdělanosti	0,72	Index demokracie	0,75
Index ekonomické nerovnosti	-0,33	Míra urbanizace	0,52	Postkomunismus (Evropa)	-0,71
-	-	Index kriminality	-0,55	Koloniální minulost (Afrika)	0,11
Průměr	0,41		0,36		-0,19
Absolutní průměr	0,63		0,64		0,62

Vlastní zpracování

Hodnoty absolutních průměrů u všech skupin sledovaných ukazatelů vyšly srovnatelné, nepatrně nejvyšší hodnoty však dosáhla skupina ukazatelů sociálních. Jedná se tedy o skupinu, která se na prostorové distribuci korupce podílí největší měrou. Sociální aspekty, situace a stav z hlediska lidské stránky v daných zemích se tak projevují jako velmi důležité faktory pro přítomnost korupce. Všechny tři ukazatele, které byly s indexem vnímání korupce kladně korelovány (lidský rozvoj, vzdělanost a urbanizace) napomáhají ke snižování korupce, která se vždy v menší míře vyskytovala u států, které vykazují v tomto ohledu vysoké hodnoty. Naopak u indexu kriminality je tento trend

obrácený. Hodnota korelačního koeficientu se pohybuje v záporných hodnotách a tím pádem se s tímto rostoucím jevem se zvyšuje i pociťovaná korupce.

V pořadí druhou skupinou zkoumaných ukazatelů jsou ukazatele ekonomické. Ekonomická situace v daných zemích se projevuje jako velmi důležitý faktor pro přítomnost korupce. Zpravidla nejvyšší korupce je totiž pociťována v zemích, které vykazují nízkou hodnotu HDP na obyvatele či slabou orientaci na tržní ekonomiku, vyjadřovanou indexem ekonomické svobody. Naplnění předpokladu pro nízkou přítomnost korupce v zemi tedy z ekonomického hlediska spočívá ve vyspělém hospodářství a ekonomice, související s bohatstvím státu vyjádřeným skrze HDP na obyvatele, ekonomické svobodě a stabilitě. Částečný vliv se projevuje i v rámci rozložení bohatství ve společnosti.

Poslední skupinou, u které byl metodou absolutního průměru zjištěn nejnižší, i když srovnatelný vliv jako u ostatních skupin, jsou politické ukazatele. Hodnota absolutního průměru jednotlivých korelačních koeficientů je do jisté míry ovlivněna nejméně signifikantním ukazatelem této skupiny – koloniální minulostí afrických zemí. Tento ukazatel, u kterého se z velké části neprokázala síla očekávané závislosti o ovlivňování jevu korupce, tak razantně snížil průměr zbylých tří, jinak velmi podstatných ukazatelů – FIS, indexu demokracie a případné komunistické historie u zemí Evropy. Indikátor komunismu spolu s FIS jsou dvěma ukazateli z této skupiny, u kterých byla zjištěna záporná korelace. U zemí, které byly hodnoceny nulou, jakožto země bez komunistické historie, docházelo zpravidla k vyššímu hodnocení CPI a tím i nižší přítomnosti korupce. Stejná situace nastává u ukazatele FIS, s jehož rostoucími hodnotami klesalo hodnocení států z hlediska vnímání korupce. Naopak kladná korelace u indexu demokracie způsobuje, že při zvyšování hodnot tohoto indexu dochází zároveň ke zvyšování hodnot CPI a nižší korupci.

Celkově nejsilněji provázaným ukazatelem s přítomností korupce se prokázal Fragile States Index společně s hodnotou HDP na obyvatele, naopak dvojicí nejméně významných ukazatelů se pro rozšíření korupce stala koloniální minulost (v Africe) a index ekonomické nerovnosti. Přesto však, i když se v rámci analýzy jedná o nejslabší korelační koeficienty, mají svůj význam, jelikož se hodnoty úplně nepřibližují nule a nelze tedy tvrdit, že by vztah těchto jevů s korupcí byl na sobě nezávislý.

6. Syntéza

Korupce – velmi aktuální, negativní a nebezpečný sociopatologický jev, je při své diferenciaci a distribuci ve světě ovlivněn velkým množstvím faktorů. Tyto faktory nabývají v rámci svého prostorového působení různých významů a odlišnou měrou se tak podílejí na celkové přítomnosti a pocíťování tohoto jevu, který je ve světě velmi nerovnoměrně rozmístěn. Jedná se o kombinaci zástupců sociálních, ekonomických, politických i dalších aspektů, které svým společným působením v daných zemích indikují míru výskytu jak korupce, tak i celé řady dalších sociopatologických jevů. Díky značné heterogenitě prostorové přítomnosti korupce ve světě je pro generalizaci této problematiky užito makroregionální hledisko podle Colea (1996), které umožňuje snazší interpretaci, hodnocení konkrétních oblastí i pohled na zkoumaný jev v rámci širších souvislostí.

6.1 Zhodnocení determinantů prostorové diferenciacie korupce

Z výsledků zjištěných provedenou analýzou vychází jako nejvíce podstatné faktory pro prostorové rozmístění korupce tato pětice ukazatelů: Fragile States Index, hrubý domácí produkt, index demokracie, index ekonomické svobody a index lidského rozvoje. Tyto ukazatele byly zvoleny na základě nejvyšších korelačních koeficientů, které vzešly z provedené korelační analýzy.

Nízké hodnoty FIS jsou tedy klíčovým předpokladem pro prostředí, ve kterém se korupci nebude dařit. Jedná se především o vyspělé země, u kterých nejsou předpokládány žádné interní či mezinárodní konflikty a které se vyznačují stabilní a kvalitní vládou. Nevyskytují se u nich žádná ohniska napětí způsobená například etnickými, náboženskými či politickými rozepřemi a panuje u nich tedy vysoká stabilita a bezpečí. U takovýchto států bude tím pádem minimální prostor pro vznik a praktikování korupce.

Hrubý domácí produkt v přepočtu na obyvatele je dalším podstatným determinantem, od kterého se odvíjí i jedna z výzkumných hypotéz. Tato hypotéza pracuje s předpokladem, že se korupce negativně projevuje na růstu bohatství státu. Korelací CPI a HDP vyšlo najevo, že spolu tyto jevy vykazují značnou souvislost, a proto se tedy zvýšeně vnímaná korupce projevuje nejvíce ve státech, které mají nízkou hodnotu HDP na obyvatele. Týká se to především států Subsaharské Afriky, které se řadí mezi nejchudší

státy na světě a u kterých je zároveň korupce velmi pocíťovaná. Provázanost těchto dvou jevů můžeme nalézt například ve faktu, že zahraniční finanční pomoc častokrát končí v rukou korumpovaných vládních úředníků a neplní tak svou pravou podstatu. Dochází tedy k stálé přítomnosti korupce a trvající chudobě, která se dále odráží i v mnohých dalších aspektech.

Vysoká hodnota indexu demokracie je dalším významným předpokladem pro nízké vnímání korupce v dané zemi. Jedná se o ukazatel, který je charakteristický převážně pro vyspělé země, které současně vykazují i vysoké hodnoty CPI. V zemích s nízkou úrovní demokracie, s případnými panujícími autoritářskými režimy, tak vzniká pro korupci vhodný prostor. Díky tamějším politickým podmínkám se pak proti tomuto jevu dá jen stěží bojovat a ten se tak stává nedílnou součástí každodenního života.

Ekonomická svoboda byla rovněž potvrzena jako podstatný determinant se silnou závislostí ve spojení s jevem korupce. V indexu ekonomické svobody jsou mimo jiné zohledněny například výdaje vlád a jejich velikosti, ve kterých se případný korupční potenciál může snadno projevit. Vysoké hodnoty tohoto indexu jsou charakteristické pro vyspělé země se svobodnou a tržně orientovanou ekonomikou. U těchto států pak rovněž koreluje nízké vnímaná korupce.

Podobně jako v předchozích případech jsou vysoké hodnoty následujícího indexu typické pro vyspělé státy, a to především pro státy západní a severní Evropy, Severní Ameriku, Austrálii či například Japonsko. Jedná se o index lidského rozvoje – další klíčový determinant, u kterého byla prokázána silná závislost ve spojení s přítomností korupce. Státy s vysokým HDI jsou charakterizovány jako státy s vysokou kvalitou života, vysokým životním standardem či snadným přístupem ke vzdělání a zdravotní péči. Jedná se tedy o charakteristiky, které neodpovídají státům s vysokou přítomností vnímané korupce.

Mezi další zkoumané ukazatele, u kterých se prokázal korelací významný vztah s jevem korupce, je index vzdělanosti a komunistická minulost v zemích Evropy. Oba tyto ukazatele byly součástí vstupních výzkumných hypotéz a potvrdil se tak jejich význam pro daný zkoumaný jev. Státy s nižším indexem vzdělanosti vykazují obecně vyšší vnímání korupce, než je tomu u států, které jsou v rámci indexu vzdělanosti hodnoceny lépe. V případě historie politických režimů v evropských státech došlo rovněž k potvrzení prvotního předpokladu, že bývalý komunistický režim, který byl pro šíření korupce příznivý, negativně ovlivňuje přítomnost korupce i v dnešních dnech. Vyšší

výskyt korupce tedy lze v rámci Evropy pozorovat především u států, které byly součástí Východního bloku.

Středně silnou závislost vykazala při provedené korelační analýze dvojice ukazatelů – index kriminality a míra urbanizace. Vysoká kriminalita je typická pro rozvojové země, jakými jsou například země Subsaharské Afriky, Latinské Ameriky či některé země v Jihovýchodní Asii nebo Oceánii. Příčina vysoké kriminality se zde odráží v mnohých souvisejících aspektech, jakými jsou nízká životní úroveň, chudoba, nezaměstnanost, nevzdělanost nebo výrazné sociální rozdíly. V mnohých případech pak tyto negativní jevy odrážely i v přítomnosti vnímané korupce. V souvislosti s mírou urbanizace vznikala další vstupní hypotéza, která předpokládala nižší přítomnost korupce v silněji urbanizovaných státech. Tento vztah se korelační analýzou z větší části potvrdil a souvislost těchto dvou jevů byla prokázána. Nastává tedy pravděpodobnost snazšího provádění a utajování korupčního jednání v odlehlých oblastech s nižší koncentrací obyvatel, kde je tyto akty velmi obtížné monitorovat.

Posledními determinanty s nízkou závislostí ve spojení s korupcí jsou index ekonomické nerovnosti a koloniální minulost afrických států. V případě indexu ekonomické nerovnosti se projevila menší závislost, než byl původní předpoklad. Nerovnoměrné rozložení bohatství ve společnosti tedy neovlivňuje přítomnost pociťované korupce v daných státech nijak závažným způsobem. Posledním a zároveň nejméně významným ukazatelem, se kterým pracovala další výzkumná hypotéza, je britská koloniální minulost v afrických zemích. Tento ukazatel, který předpokládal nižší přítomnost korupce u států, které v minulosti patřily do britského impéria, prokázal pouze slabou závislost na prostorové diferenciaci korupce. Lze tedy tvrdit, že tento ukazatel není pro výskyt korupce příliš významný a prvotní předpoklad tak nebyl potvrzen.

6.2 Makroregionální pohled na prostorová specifika a pravidelnosti

Pro zhodnocení stavu vnímání korupce v jednotlivých světových makroregionech byla použita metoda aritmetického průměru jednotlivých hodnot CPI za všechny státy, které do daných makroregionů spadají. Výsledné hodnoty jsou zobrazeny v tabulce 5, kartografické zobrazení této problematiky přináší mapa 14.

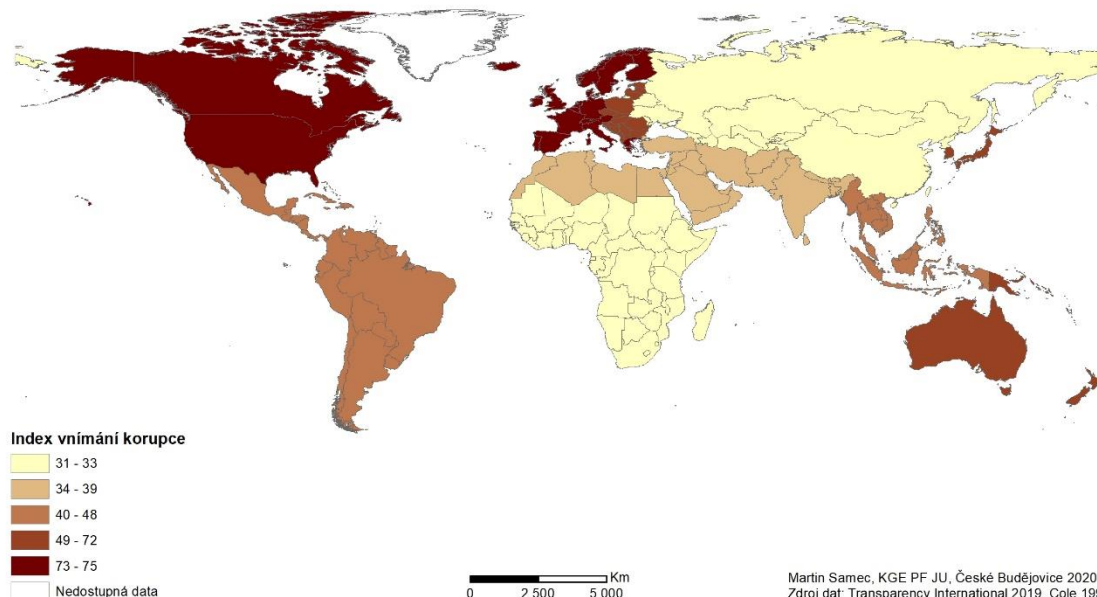
Tab. 5 – Index vnímání korupce v makroregionech světa

Makroregion	CPI
Severní Amerika	73
Latinská Amerika	41
Střední východ a severní Afrika	39
Subsaharská Afrika	32
Západní Evropa	75
Střední Evropa	49
Bývalé státy SSSR	33
Jižní Asie	38
Čína, Mongolsko, KLDK	31
Východní Asie	66
Jihovýchodní Asie	42
Oceánie	56

Zdroj: Transparency International, vlastní zpracování

Mapa 14 – Index vnímání korupce v makroregionech světa 2019

INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE V MAKROREGIONECH SVĚTA 2019

Podle předpokladu se projevilo působení determinantů v prostorovém kontextu a hodnoty jednotlivých makroregionů vesměs odpovídají rozmístění, které zobrazovala mapa 2 za jednotlivé státy. Suverénně nejhoršími světovými makroregiony jsou tedy ve spojení s korupcí Subsaharská Afrika, makroregion Číny a bývalé státy SSSR.

Zajímavým zjištěním je, že makroregion Číny byl v tomto ohledu hodnocen ještě hůře než Subsaharská Afrika, k čemuž došlo především díky nebývale nízkému indexu CPI u KLR. Makroregion Střední východ a Severní Afrika potvrdil své lepší postavení oproti Subsaharské Africe, kde se projevuje tendence ve zlepšování korupční situace s rostoucí vzdáleností od rovníku. Jak již zde ale bylo zmíněno, toto pravidlo neplatí například pro Rusko a další bývalé státy SSSR. Do jisté míry neobvyklá situace panuje v asijských regionech, kde dochází k postupnému zlepšování vnímané korupce ve směru ze západu na východ. Nejhorší situace zde panuje v Jižní Asii, která je geografickou polohou nejzápadnějším regionem, lepší situace nastává v Jihovýchodní Asii (projev specifické hodnoty Singapur) a zřetelně nejlepší stav se nachází ve Východní Asii. Opačný prostorový trend panuje v Evropě, kde lze pozorovat vývoj vnímání zkoumaného jevu od nejkorupčnějších zemí na východě Evropy, přes průměrnou střední Evropu až po celkově celosvětově nejlépe hodnocený makroregion s nejméně pocíťovanou korupcí – západní Evropa. Spolu se západní Evropou je pak dále nejlépe hodnocena Severní Amerika. V porovnání s drobnohledem zaměřujícím se na jednotlivé státy vyšel region Latinské Ameriky hodnocen o poznání lépe. Zde došlo ke zmírnění špatných výsledků specifickými hodnotami Chile a Uruguaye, které pomohly vyrovnat slabé CPI indexy především zemím Střední Ameriky. Region Latinské Ameriky tak může v makroregionálním měřítku působit částečně více pozitivně, než jak je tomu ve skutečnosti. Opačný případ nastal v makroregionu Oceánie. Zde došlo po zprůměrování hodnot indexů k výraznému oslabení světově nejméně korupční země – Nového Zélandu spolu s velmi nadprůměrnou Austrálií. To bylo způsobeno díky špatnému postavení zemí zbytku makroregionu: Papua Nová Guinea, Vanuatu a Šalamounovy ostrovy. Z hlediska vnímání korupce se tedy jedná o velmi rozmanitý makroregion.

Po zhodnocení situace týkající se přítomnosti korupce v jednotlivých makroregionech, bylo přistoupeno k výběru socioekonomických ukazatelů. Jedná se o ukazatele, které vykazovaly s indexem vnímání korupce nejsilnější vztah, popřípadě se kterými pracuje některá z výzkumných hypotéz. Statistické hodnoty těchto ukazatelů, které vzešly z aritmetických průměrů všech jednotlivých zástupců daných makroregionů, poté byly znovu korelovány s indexem CPI. Makroregionální hodnoty ukazatelů spolu s korelačními koeficienty zobrazuje tabulka 6.

Tab. 6 – Vybrané ukazatele v rámci makroregionů

Makroregion	CPI	FIS	HDP	Index demokracie
Severní Amerika	73	28,5	54555,2	8,6
Latinská Amerika	41	63,2	9250,1	6,1
Střední východ a severní Afrika	39	75,4	16180,0	3,7
Subsaharská Afrika	32	85,6	2485,3	4,2
Západní Evropa	75	25,8	55441,1	8,7
Střední Evropa	49	47,5	14367,1	6,7
Bývalé státy SSSR	33	69,3	4766,7	3,7
Jižní Asie	38	79,0	3441,5	5,7
Čína, Mongolsko, KLR	31	70,7	4774,5	3,3
Východní Asie	66	32,2	36352,0	7,9
Jihovýchodní Asie	42	68,9	11818,1	5,2
Oceánie	56	49,9	21978,9	8,1
Korelační koeficient	-	-0,95	0,97	0,93
Makroregion	Index ekonomické svobody	HDI	Index vzdělanosti	Míra urbanizace
Severní Amerika	77,4	0,9	0,9	81,5
Latinská Amerika	58,9	0,7	0,7	65,9
Střední východ a severní Afrika	62,0	0,8	0,6	73,6
Subsaharská Afrika	55,2	0,5	0,5	43,9
Západní Evropa	73,0	0,9	0,9	80,3
Střední Evropa	68,7	0,8	0,8	62,1
Bývalé státy SSSR	62,1	0,8	0,8	55,4
Jižní Asie	56,8	0,7	0,5	32,4
Čína, Mongolsko, KLR	39,9	0,8	0,7	63,0
Východní Asie	74,8	0,9	0,9	86,5
Jihovýchodní Asie	64,9	0,7	0,6	51,1
Oceánie	67,7	0,7	0,7	47,0
Korelační koeficient	0,84	0,80	0,77	0,65

Zdroj: viz kapitola 3, vlastní zpracování

Hodnoty korelačních koeficientů v tabulce 6 se oproti hodnotám z tabulky 3 znatelně změnil. Ve všech případech došlo k nárůstu hodnot těchto koeficientů, tedy i k posílení závislosti těchto indikátorů na prostorovém rozmístění a výskytu korupce. Do tohoto výběru nebyl oproti analytické části zařazen ukazatel indexu ekonomické nerovnosti spolu s indexem kriminality kvůli slabším hodnotám závislosti zjištěných v tabulce 3. Dále do tohoto výběru nebyly zahrnuty ukazatele s britskou koloniální historií v Africe a komunistickou minulostí zemí v Evropě, jelikož se tyto ukazatele již původně zaměřují pouze na konkrétní regiony. K nejzajímavějším zjištěním těchto výpočtů patří, že hodnoty HDP na obyvatele dosáhly korelačního koeficientu 0,97, tedy téměř přímé závislosti na CPI. Opět se tedy potvrdil význam bohatství v zemích a velký vliv, který

tato skutečnost na přítomnost korupce má. Zároveň tak tento index v makroregionálním hledisku předčil FIS – původně nejvýznamnější indikátor. Nejzásadnější nárůst závislosti se projevil u indexu demokracie, který se zvýšil o 0,18 na konečných 0,93. Závislost korupce se opět prokázala i na ukazatelích týkající se dalších vstupních hypotéz – indexu vzdělanosti a míry urbanizace, které jsou spolu s ostatními hypotézami zhodnoceny v závěru.

Jak je zřejmé ze všech zjištěných skutečností, korupce představuje opravdu závažný problém v celém světě. Postihuje především rozvojové, méně vyspělé země, nevyhýbá se však svým působením ani zemím vyspělým. Z prostorového hlediska bychom země s nejnižší přítomností tohoto jevu mohli hledat v severní a západní Evropě, ke kterým lze zařadit i Severní Ameriku. Naopak nejvyšší výskyt a působení korupce může být spatřen v chudých zemích rovníkových oblastí. Snaha o vymýcení korupce probíhá již celou řadu let, stále se ale nedaří učinit vhodné kroky pro zlepšení celkové situace. V mnoha zemích tak neustále zůstává vysoce vnímaná korupce jako součást každodenního života a v některých zemích se dokonce situace stále zhoršuje. Můžeme se pouze domnívat, jaký vývoj bude tento jev provázet v dalších letech, případně do jaké míry se ve vnímání korupce promítne aktuální pandemická situace, která by korupcí mohla být snadno zneužitelná. Jisté je ovšem to, že pokles míry praktikované korupce nenastane do té doby, dokud si její závažnost nezačnou připouštět sami lidé, kteří k ní v mnohých případech doposavad zachovávají shovívavý postoj a kteří jí zároveň častokrát úmyslně přehlížejí.

7. Závěr

Provedená analýza a syntéza, které byly jádrem celé práce, pomohly k rozklíčování hlavních determinantů ovlivňujících prostorovou diferenciaci korupce ve světě spolu s následnou interpretací specifik, pravidelností, souvislostí a kauzalit. K tomu došlo na úrovni států i světových makroregionů. Mezi regiony nejvíce ovlivněné působením tohoto jevu, tedy regiony s nejvíce vnímanou korupcí, se zařadily státy Subsaharské Afriky, státy patřící do makroregionu Číny a bývalé státy SSSR. Všechny tyto skupiny států spolu pojí negativní vlastnosti reprezentované zkoumanými ukazateli, jako jsou nízké hodnoty HDP, úroveň demokracie, lidského rozvoje či ekonomické svobody. Toto hledisko se pak v těchto případech projevuje i ve výskytu a přítomnosti korupce, jelikož byla analýzou prokázána souvislost a vztah těchto jevů. Jako makroregiony s nejnižší přítomností korupce byly naopak hodnoceny Severní Amerika se západní Evropou. Jedná se o vyspělé oblasti s vysokou životní úrovní, celkovou stabilitou, vzdělaností či nízkou kriminalitou, pro které je typická i malá přítomnost dalších sociopatologických jevů. V téže souvislostech je pak s těmito ukazateli spojena i nízká přítomnost korupce.

V úvodu práce byly stanoveny vstupní hypotézy, které se zabývaly různými faktory s potenciálním vlivem na prostorovou diferenciaci korupce. Nyní následuje jejich potvrzení, respektive vyvrácení na základě provedené analýzy.

Hypotéza 1 se zabývala výskytem korupce v zemích Evropy, které na základě historicky zažitých režimů dělila na dvě skupiny – státy s komunistickou historií a státy bez ovlivnění tímto politickým režimem. Tato hypotéza byla postavena na tvrzení, že státy, které historicky zažily komunistický režim, mají dodnes tendenci k vyšší přítomnosti korupce než ostatní státy. Toto tvrzení bylo prokázáno. Státy, které v minulosti patřily do tzv. Východního bloku, vykazovaly značně slabší hodnoty CPI než zbylé evropské státy, a tedy výrazně vyšší přítomnost korupce.

Hypotéza 2 obsahovala vztah ukazatele hrubého domácího produktu a indexu vnímání korupce. Od ukazatele HDP bylo očekáváno, že se zvyšující se přítomností korupce dochází k jeho poklesu neboli že vyšší výskyt korupce má negativní vliv na bohatství daného státu. Vysoká závislost tohoto ukazatele na distribuci korupce se prokázala korelační analýzou jak za jednotlivé státy, tak posléze i v rámci makroregionů, kde dokonce dosáhl korelační koeficient nejvyšší závislosti ze všech zkoumaných aspektů.

Hypotéza 3 pracovala s tvrzením, že kvůli korupci v jednotlivých zemích neproudí dostatečné množství peněz do škol, což se negativně projevuje na úrovni vzdělanosti

tamějšího obyvatelstva a kde je následně i díky nízké vzdělanosti vhodné prostředí pro praktikování korupce. Analýza prokázala silnou závislost těchto jevů na obou zkoumaných úrovních a výzkumná hypotéza byla tudíž potvrzena. Ve státech s méně vzdělaným obyvatelstvem tedy bude zpravidla více přítomná pocíťovaná korupce, než je tomu u států, jejichž obyvatelstvo je více vzdělané.

Hypotéza 4 predikovala, že se projeví souvislost míry urbanizace a výskytu vnímané korupce. Hypotéza se zabývala tvrzením, že státy s vyšší koncentrací obyvatelstva, tedy státy silněji urbanizované, budou mít tendenci k nižšímu výskytu korupce. Předpokládalo se, že díky vyšší koncentraci obyvatelstva vzniká výraznější šance pro podchycování korupčních praktik. Tato hypotéza byla potvrzena. I přesto zde ovšem byly nalezeny výjimky, u kterých k prokázání tohoto vztahu nedošlo. Hlavní rozdíly se nacházely především v poměrně silně urbanizované Latinské Americe, kde s sebou urbanizace přináší řadu negativ, jako jsou slumy a s nimi spojená vysoká kriminalita a další negativa. Zároveň se jedná o region, kde je problematika korupce jedním z nejaktuálnějších témat. Ve většině dalších zemí z jiných regionů však souvislost tohoto ukazatele a CPI platí.

Hypotéza 5 se zabývala britskou koloniální historií v zemích Afriky. U zemí, které byly v minulosti pod správou této koloniální velmoci, se na základě uplatňovaného obecného práva očekávala nižší přítomnost korupce. U států, které na tomto kontinentu byly kolonizovány jinými, resp. žádnými zeměmi, byl očekáván výskyt tohoto jevu ve vyšší míře. Provedená analýza prokázala pouze slabou souvislost a tento indikátor byl současně shledán jako nejméně významný ze všech celkově zvolených ukazatelů. Britská kolonizace tedy v dnešní přítomnosti korupce v Africe nehraje téměř žádnou roli.

Naprostá většina zvolených ukazatelů se projevila jako velmi podstatný faktor s vlivem na prostorovou diferenciaci korupce ve světě. Samostatné statistické hodnoty ovšem nemůžeme brát jako naprosto určující věc, jelikož tyto ukazatele nikdy nepůsobí ve státech izolovaně, a především nejsou jedinými, které se na výskytu korupce podílejí. Současně se také nelze v působení korupce dívat na konkrétní makroregiony jako na homogenní celky, jelikož i v těchto jednotlivých oblastech můžeme nalézt velké rozdíly a výjimky z prostorových pravidel. Spolu s tím je také nutné připomenout fakt, že provedené zkoumání poskytuje z hlediska prostorové diferenciaci korupce spíše rámcový pohled, a to především díky nepřesnosti některých statistických dat. Nabízí ovšem určitou představu o tom, které faktory a skupiny z řad socioekonomických ukazatelů mají na tento jev a jeho distribuci vliv, a díky kterým bychom mohli v konkrétních regionech či zemích korupci pocíťovat a očekávat.

8. Seznam použité literatury a zdrojů

- ANDĚL, J., BÍČÍK, I. (2015): Geografické makroregiony světa. *Geografické rozhledy*, 24, č. 3, s. 2–5.
- BECKER, S. O., EGGER, P. H., SEIDEL, T. (2009): Common political culture: evidence on regional corruption contagion. *European Journal of Political Economy*, 25, č. 3, s. 300–310.
- BURIAN, M. (1999): Korupce ve světě. In: Frič, P. a kol.: *Korupce na český způsob*. G plus G, Praha, s. 255–293.
- COLE, J. (1996) *Geography of the World's Major Regions*. Routledge, New York, 773 s.
- DAVID, V., NETT, A. (2007): *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. C. H. Beck, Praha, 345 s.
- FISCHER, S., ŠKODA, J. (2009): *Sociální patologie*. Grada Publishing a.s., Praha, 218 s.
- FRIČ, P. a kol. (1999): *Korupce na český způsob*. G plus G, Praha, 302 s.
- FRIČ, P., KABELE, J. (1999): Korupce jako sociální fenomén. In: Frič, P. a kol.: *Korupce na český způsob*. G plus G, Praha, s. 9–47.
- FRIČ, P. (2001): Korupce – deviantní chování, nebo sociální dezorganizace? Případ české policie. *Sociologický časopis*, 37, č. 1, s. 65–72.
- GOEL, R. K., NELSON, M. A. (2010): Causes of corruption: History, geography and government. *Journal of Policy Modeling*, 32, č. 4, s. 433–447.
- CHMELÍK, J. (2003): *Pozornost, úplatek a korupce*. Linde, Praha, 222 s.
- KOTLÁNOVÁ, E., KOTLÁN, I. (2012): Vliv institucionálního prostředí na velikost korupce: empirická analýza. *Politická ekonomie*, 60, č. 2, s. 167–186.
- KRČEK, T., SMETANKOVÁ, D. (2019): Růst HDP. *Eurozóna+*, 8, č. 1, s. 1–10.
- KREJČÍ, T., PTÁČEK, P. (2007): Vzdělanostní struktura obyvatelstva v Karpatském regionu. *Geographia Cassoviensis*, 1, č. 1, s. 95–101.

- KYMLOVÁ, L. (2019): Prostorová diferenciacie výskytu narkomanie v Evropě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 69 s.
- LAMBSDORFF, J. G. (2005): *The New Institutional Economics of Corruption*. Routledge, London, 276 s.
- LA PORTA, R., LOPEZ-DE-SILANES, F., SHLEIFER, A., VISHNY, R. W. (1998): The Quality of Government. *Journal of Law, Economics, and Organization*, 15, č. 1, s. 222–79.
- LIU, Y., DONG, F. (2020): Using geographically temporally weighted regression to assess the contribution governance to global PM_{2.5}. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, č. 32, s. 1–16.
- LOPOUROVÁ, V. (2004): Koncept korupce v českém transformačním kontextu. *Politologický časopis*, 20, č. 4, s. 354–369.
- LUKÁŠ, P. (2020): Prostorová diferenciacie spotřeby alkoholu ve světě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 66 s.
- MACEŠKOVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009): Sociálně prostorová diferenciacie v České republice: implikace pro veřejnou (regionální) politiku. *Ekonomický časopis*, 57, č. 7, s. 700–715.
- MAURO, P. (1995): Corruption and Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 110, č. 3, s. 681–712.
- MAURO, P. (1998): Corruption and the Composition of Government expenditure. *Journal of Public Economics*, 69, č. 2, s. 236–279.
- NOVÁČEK, A. (2012): *Dualita Evropy: historickogeografická analýza*. Nakladatelství ČGS – edice Geographica, Praha, 241 s.
- NOVÁČEK, A. (2015): Vraždy ve světě: makroregionální srovnání. *Geografické rozhledy*, 24, č. 5, s. 8–9.

- NUMBEO (2020): Crime Index by Country.
https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2020
(20.11.2020)
- NYE, J. S. (1967): Corruption and Political development: A Cost-Benefit Analysis.
The American Political Science Review, 61, č. 2, s. 417–427.
- OTÁHAL, T. (2007): Teorie korupce: kterou použít? Working paper. Centrum
výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, 3, č. 23, s. 1–29.
- ORTEGA, D. L., FLORAX, R. J. G. M., DELBECQ, B. A. (2010): Primary
determinants and the spatial distribution of corruption. Working Paper.
Department of Agricultural Economics, Purdue University, 10, č. 6, s. 1–17.
- PĚKNÁ, N. (2014): Korupce v České republice. Diplomová práce. Vysoká škola
báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, katedra
národohospodářská, 81 s.
- PERRY, P. J. (2018): Political Corruption and Political Geography. Routledge,
London, 157 s.
- PETROVSKÝ, K. (2007): Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného
Čecha. Eurolex Bohemia, Praha, 192 s.
- PODESTÁT, J. (2016): Geografické aspekty korupce v Česku na příkladu veřejných
zakázek ve vybraných krajích. Diplomová práce. Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 100 s.
- PODOBNÍK, B., SHAO, J., NJAVRO, D., IVANV, P. CH., STANLEY, H. E.
(2008): Influence of Corruption on Economic Growth Rate and Foreign
Investments. The European Physical Journal B, 64, č. 4, s. 547–550.
- Policie ČR (2016): Co je to korupce. <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx> (7.5.2020)
- RYSKA, P., PRŮŠA, J. (2015): Korupce – Ekonomie vs. mýty. Institut Václava
Klause, Praha, 102 s.
- SERRA, D. (2006): Empirical determinants of corruption: A sensitivity analysis.
Public Choice, 126, č. 1, s 225–256.

- SHAO, J., IVANOV, P., CH., PODOBNIK, B., STANLEY, H. E. (2007):
Quantitative Relations Between Corruption and Economic Factors. The
European Physical Journal B, 56, č. 2, s. 157–166.
- SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIIE (2017): Nepotismus.
<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Nepotismus> (16.9.2020)
- ŠOUREK, D. (2019): Prostorová diferenciacie výskytu prostituce ve světě.
Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická
fakulta, katedra geografie, 74 s.
- ŠTIČKA, M., CÍSAŘ, O., FALBR, R., KRAMÁR, T., KRNÁČOVÁ, A., KŘÍŽ, P.,
KUŽÍLEK, O., ONDRÁČKA, D., PÍCKOVÁ, Z., POHL, J., SVATOŠOVÁ, H.,
VYCHODIL, O. (2008): Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě.
Transparency International – Česká republika, Praha, 212 s.
- THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT (2020): Democracy Index 2019.
<https://www.eiu.com/topic/democracy-index> (2.12.2020)
- THE FUND FOR PEACE (2020): Fragile States Index.
<https://fragilestatesindex.org/data/> (12.11.2020)
- THE HERITAGE FOUNDATION (2020): 2020 Index of Economic Freedom.
<https://www.heritage.org/index/ranking> (6.11.2020)
- THE WORLD BANK (2020): Urban Population.
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS> (27.8.2020)
- THOMPSON, T., SHAR, R. (2005): Transparency International's Corruption
Perceptions Index: Whose Perceptions Are They Anyway? The World Bank,
Washington DC, 51 s.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2019): Corruption Perceptions Index.
<https://www.transparency.org/en/cpi/2019/results/> (14.11.2020)
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2020): What is Corruption?
<https://www.transparency.org/en/> (14.9.2020)
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL – ČESKÁ REPUBLIKA (2020): Česko se
v Indexu vnímání korupce 2019 propadlo o šest pozic. Potvrzuje se tak negativní

- trend privatizace veřejného zájmu. <https://www.transparency.cz/cpi2019/>
(25.11.2020)
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL – ČESKÁ REPUBLIKA (2017): Globální korupční barometr: Ohlasy občanů z celého světa. <https://www.transparency.cz/>
(14.9.2020)
- TREISMAN, D. (2000): The causes of corruption: a cross-national study. *Journal of Public Economics*, 76, č. 3, s. 399–457.
- UNITED NATIONS (2015): *World Urbanization Prospects: The 2014 Revision*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York, 493 s.
- UNITED NATIONS – HUMAN DEVELOPMENT REPORT (2018a): Income inequality. <http://hdr.undp.org/en/data> (24.11.2020)
- UNITED NATIONS – HUMAN DEVELOPMENT REPORT (2018b): Human Development Index. <http://hdr.undp.org/en/data> (24.11.2020)
- UNITED NATIONS – HUMAN DEVELOPMENT REPORT (2018c): Education Index. <http://hdr.undp.org/en/data> (25.11.2020)
- UNITED NATIONS STATISTICS DIVISION (2019): 2018 Per Capita GDP – US Dollars. <https://unstats.un.org/unsd/snaama/Basic> (19.8.2020)
- VEJBOR, M. (2019): *Prostorová diferenciacie výskytu sebevražd ve světě*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 76 s.
- VOLEJNÍKOVÁ, J. (2007): Trendy v korupci a společenský kapitál. *Ekonomický časopis*, 55, č. 4, s. 359–376.
- WAWROSZ, P. (2016): *Korupce v redistribučním prostředí – Česká republika, Evropa, svět*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha, 363 s.
- WILHELM, P. G. (2002): International Validation of the Corruption Perceptions Index: Implications for Business Ethics and Entrepreneurship Education. *Journal of Business Ethics*, 35, č. 3, s. 177–189.

WINKLER, J., PETRUSEK, M. (1997): Velký sociologický slovník. Karolinum, Praha, 598 s.

WORLD ATLAS (2020): Former British Colonies.

<https://www.worldatlas.com/articles/former-british-colonies.html> (19.11.2020)

ZVÁRA, K. (2013): Základy statistiky v prostředí R. Karolinum, Praha, 259 s.

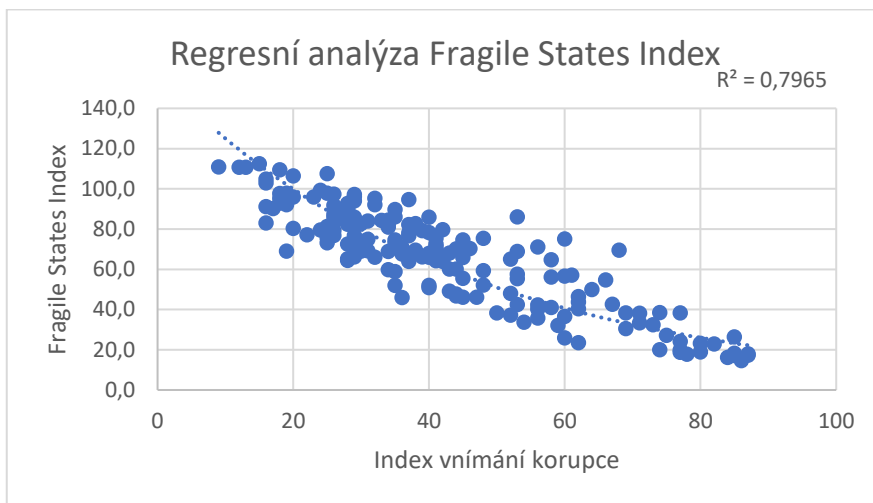
ŽELEZNÁ, T. (2020): Prostorová diferenciacie podílu uvězněných osob ve světě. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 66 s.

9. Seznam tabulek, map, grafů

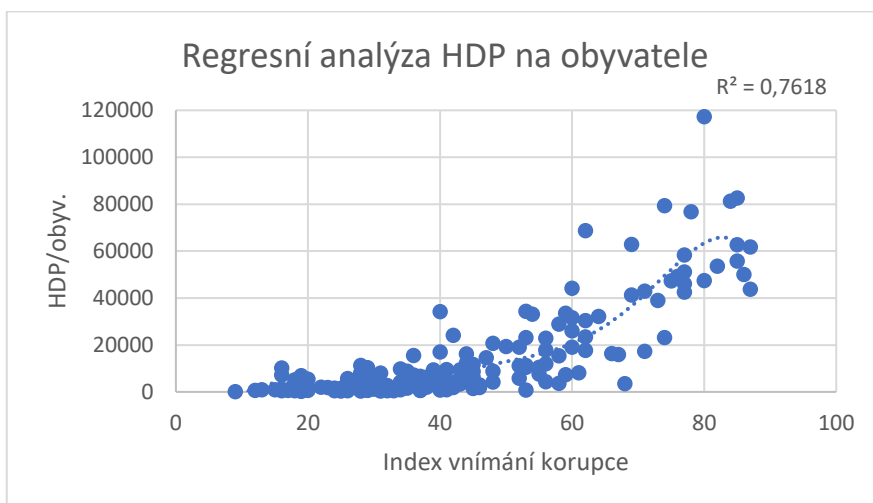
Tab. 1 – Vybrané ekonomické, sociální a politické ukazatele.....	16
Tab. 2 – Státy s nejvyšší a nejnižší přítomností korupce podle indexu CPI 2019.....	30
Tab. 3 – Statistické hodnoty ukazatelů	31
Tab. 4 – Vliv jednotlivých skupin ukazatelů	43
Tab. 5 – Index vnímání korupce v makroregionech světa.....	48
Tab. 6 – Vybrané ukazatele v rámci makroregionů.....	50
Tab. 7 – Index vnímání korupce v zemích světa 2019	67
Mapa 1 – Makroregiony světa (Cole 1996).....	19
Mapa 2 – Index vnímání korupce v zemích světa 2019	26
Mapa 3 – Hrubý domácí produkt v zemích světa 2018	32
Mapa 4 – Index ekonomické svobody v zemích světa 2020	33
Mapa 5 – Index ekonomické nerovnosti v zemích světa 2017	34
Mapa 6 – Index lidského rozvoje v zemích světa 2018.....	35
Mapa 7 – Index vzdělanosti v zemích světa 2018	36
Mapa 8 – Index kriminality v zemích světa 2020.....	37
Mapa 9 – Míra urbanizace v zemích světa 2019	38
Mapa 10 – Fragile States Index 2020	39
Mapa 11 – Index demokracie v zemích světa 2019.....	40
Mapa 12 – Státy Evropy ovlivněné komunismem.....	41
Mapa 13 – Bývalé kolonie Velké Británie v Africe	42
Mapa 14 – Index vnímání korupce v makroregionech světa 2019.....	48
Graf 1 – Regresní analýza Fragile States Index.....	61
Graf 2 – Regresní analýza HDP na obyvatele	61
Graf 3 – Regresní analýza indexu demokracie	61
Graf 4 – Regresní analýza indexu ekonomické svobody.....	62
Graf 5 – Regresní analýza indexu lidského rozvoje	62
Graf 6 – Regresní analýza indexu vzdělanosti.....	62
Graf 7 – Regresní analýza postkomunismu v Evropě.....	63
Graf 8 – Regresní analýza indexu kriminality	63
Graf 9 – Regresní analýza míry urbanizace.....	63
Graf 10 – Regresní analýza indexu ekonomické nerovnosti	64
Graf 11 – Regresní analýza bývalých kolonií VB v Africe	64
Graf 12 – Regresní analýza Fragile States Index v makroregionech světa	64
Graf 13 – Regresní analýza HDP na obyvatele v makroregionech světa	65
Graf 14 – Regresní analýza indexu demokracie v makroregionech světa.....	65
Graf 15 – Regresní analýza indexu ekonomické svobody v makroregionech světa	65
Graf 16 – Regresní analýza HDI v makroregionech světa	66
Graf 17 – Regresní analýza indexu vzdělanosti v makroregionech světa	66
Graf 18 – Regresní analýza míry urbanizace v makroregionech světa.....	66

10. Přílohy

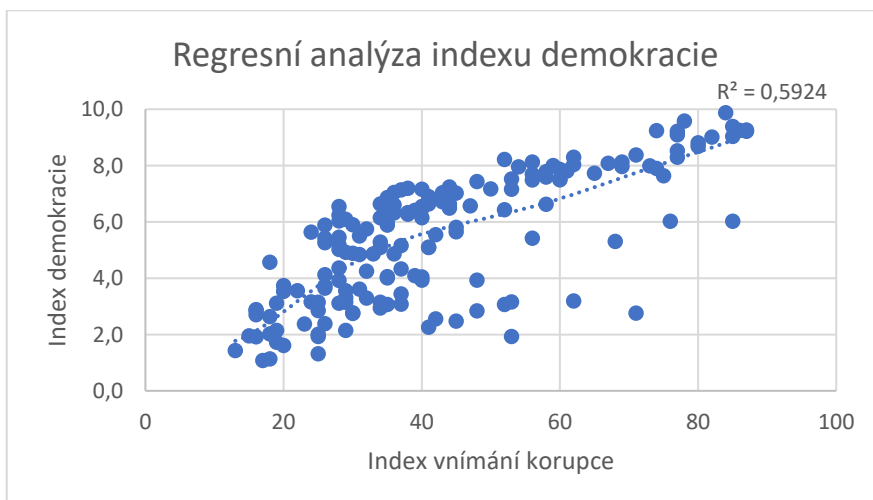
Graf 1 – Regresní analýza Fragile States Index

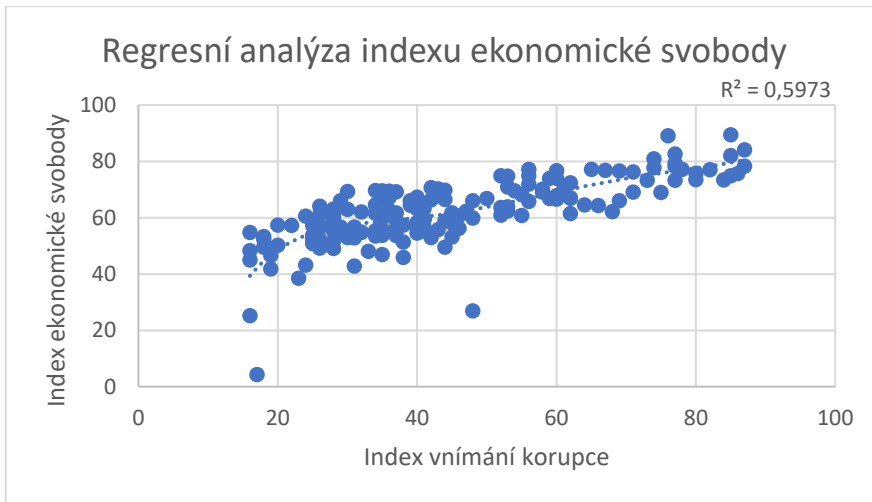
Graf 2 – Regresní analýza HDP na obyvatele

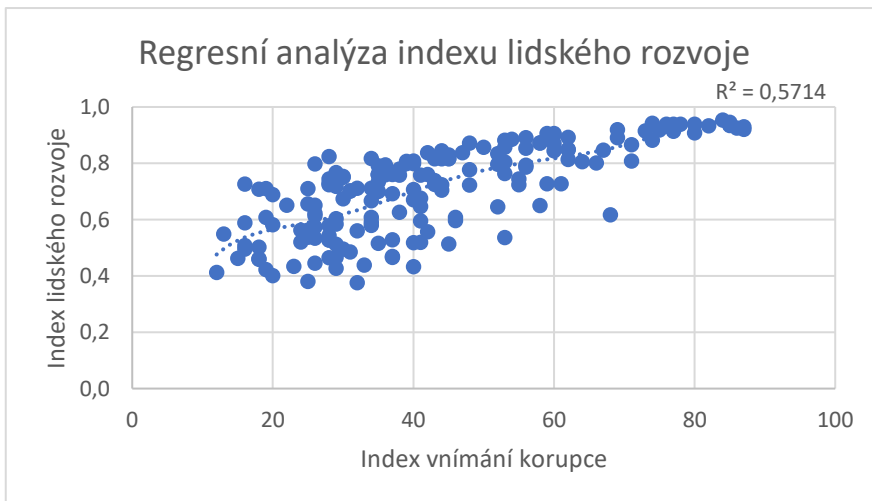
Graf 3 – Regresní analýza indexu demokracie

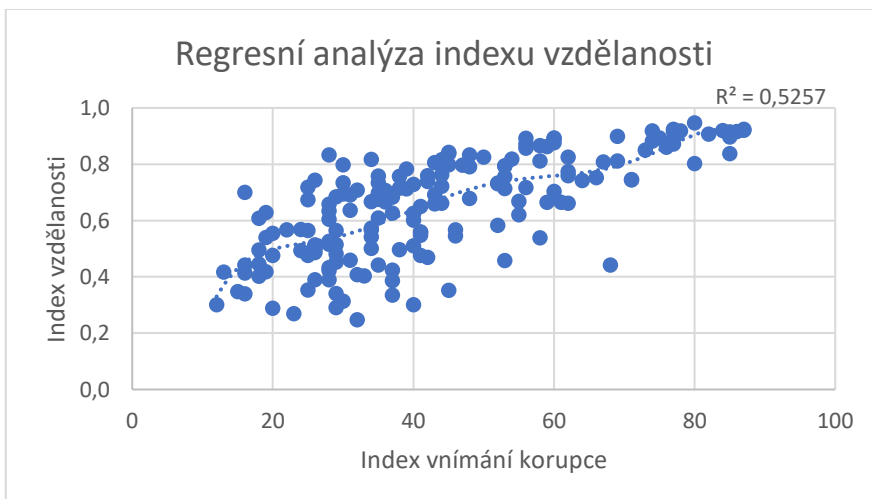
Graf 4 – Regresní analýza indexu ekonomické svobody

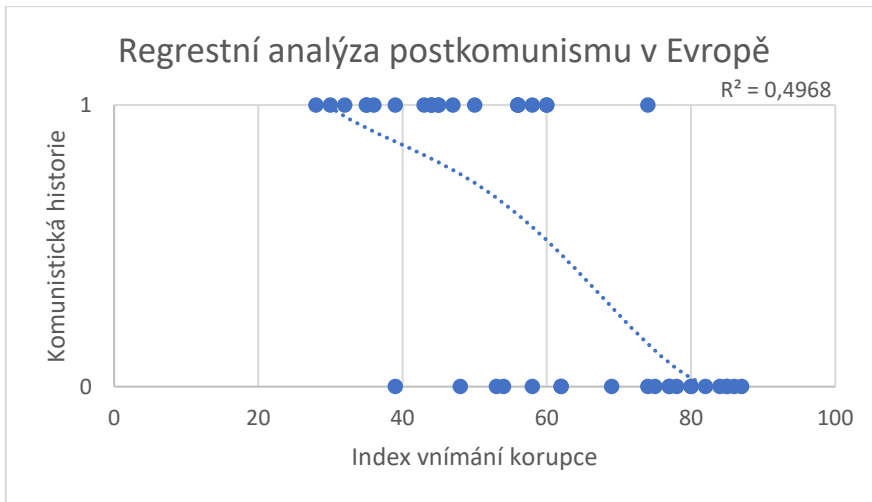
Graf 5 – Regresní analýza indexu lidského rozvoje

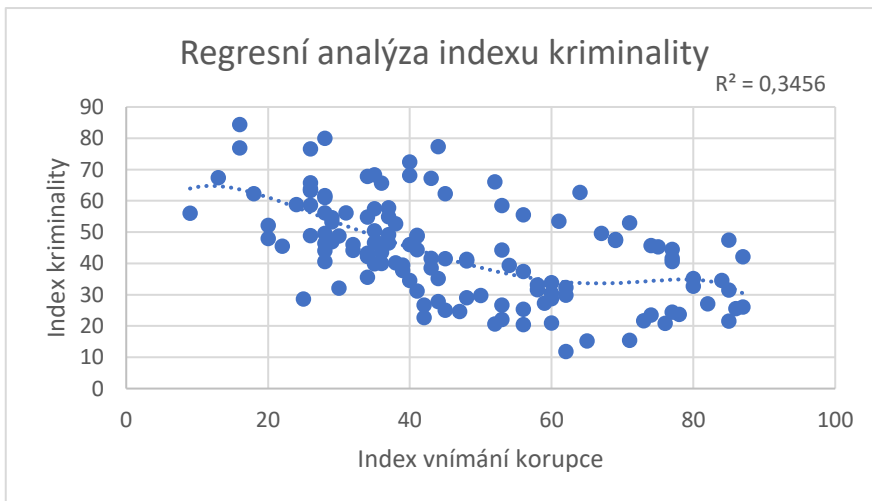
Graf 6 – Regresní analýza indexu vzdělanosti

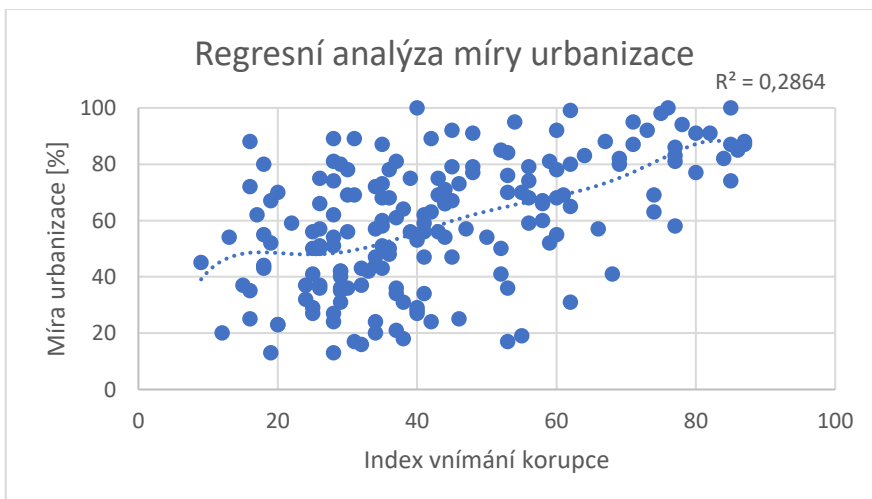
Graf 7 – Regresní analýza postkomunismu v Evropě

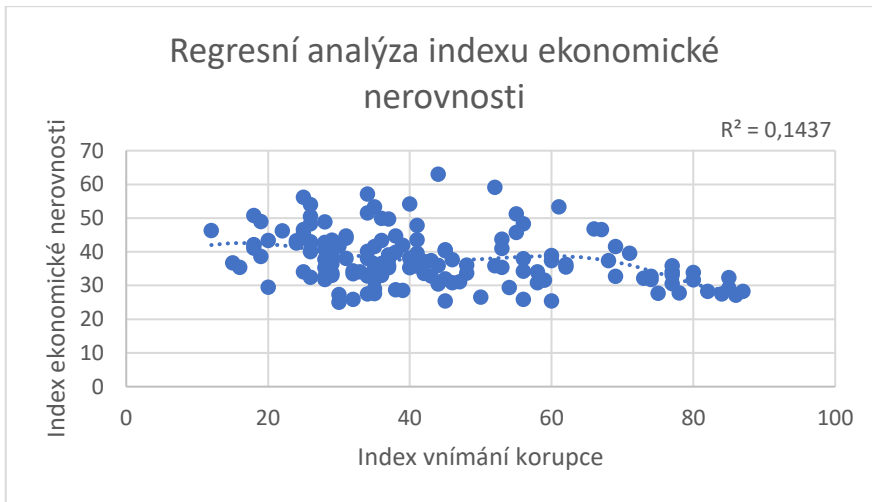
Graf 8 – Regresní analýza indexu kriminality

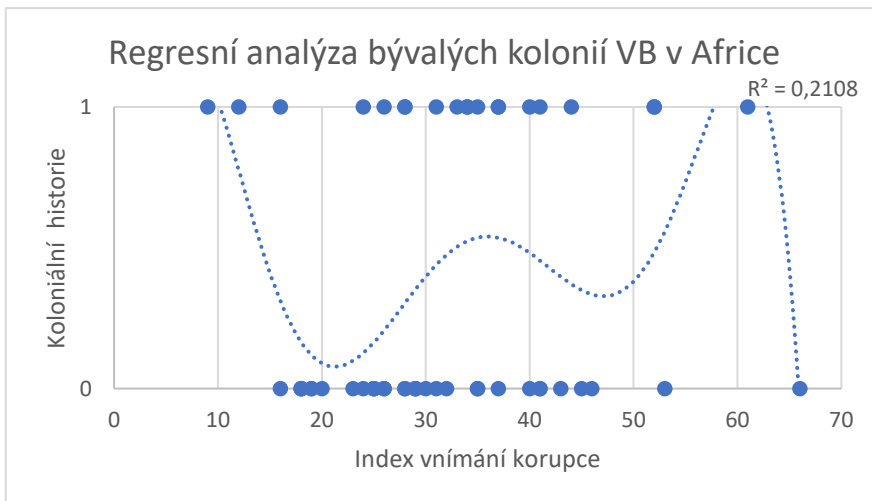
Graf 9 – Regresní analýza míry urbanizace

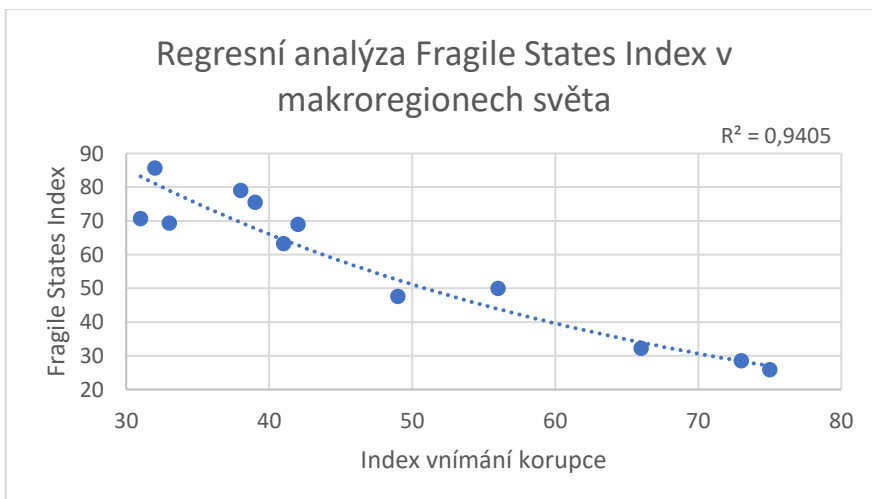
Graf 10 – Regresní analýza indexu ekonomické nerovnosti

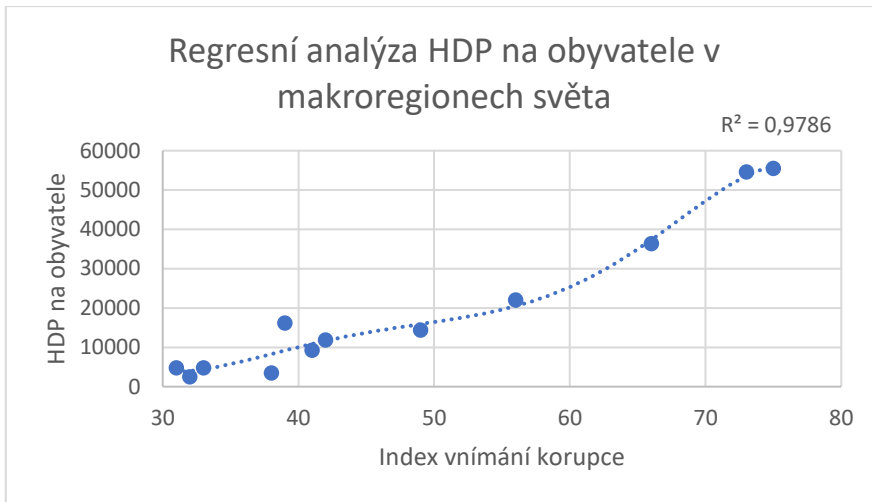
Graf 11 – Regresní analýza bývalých kolonií VB v Africe

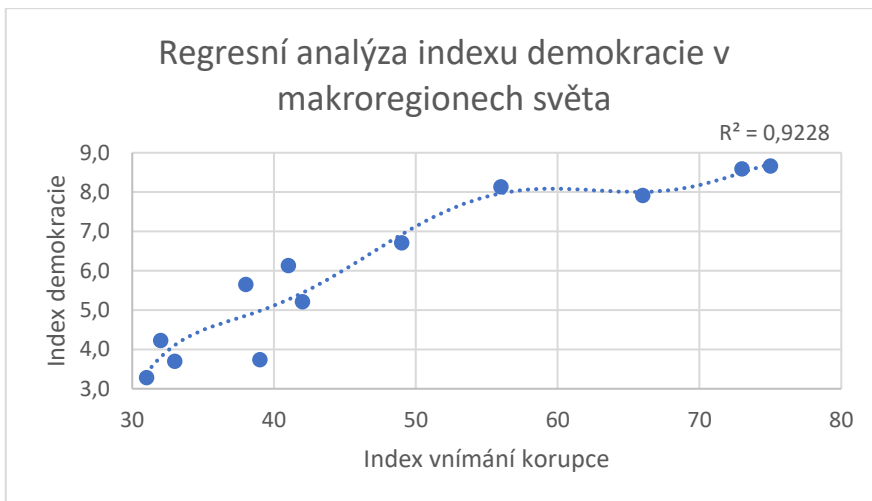
Graf 12 – Regresní analýza Fragile States Index v makroregionech světa

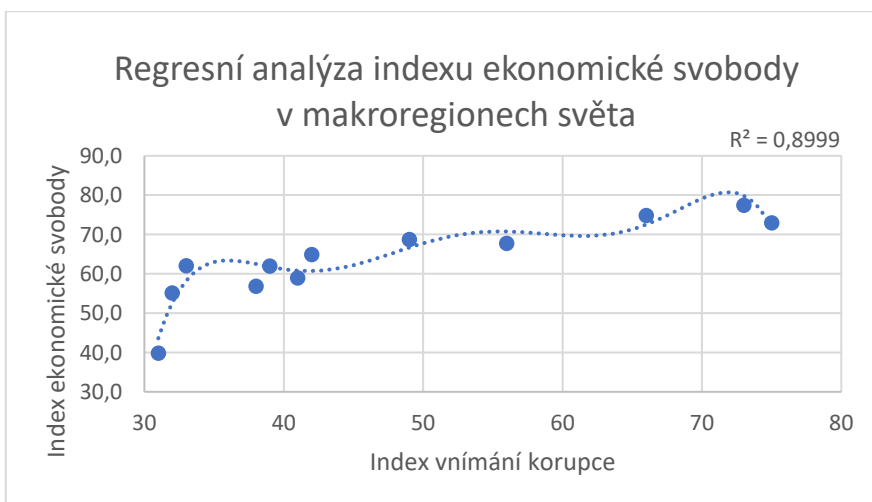
Graf 13 – Regresní analýza HDP na obyvatele v makroregionech světa

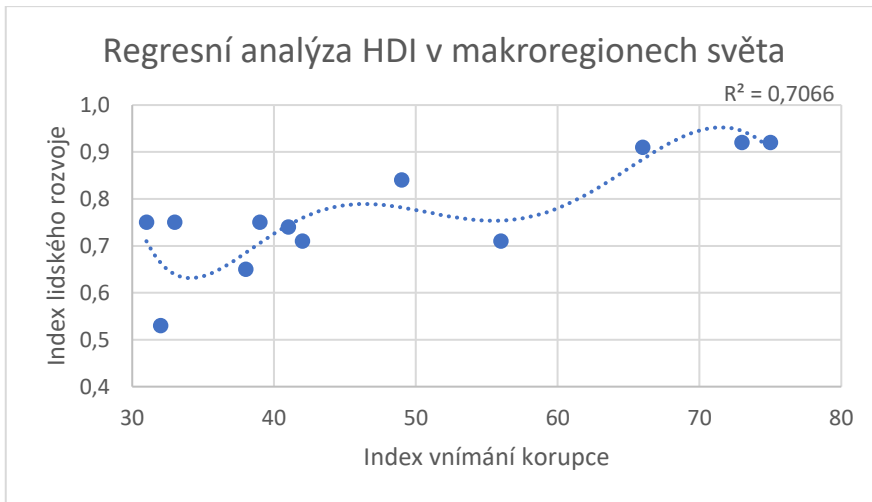
Graf 14 – Regresní analýza indexu demokracie v makroregionech světa

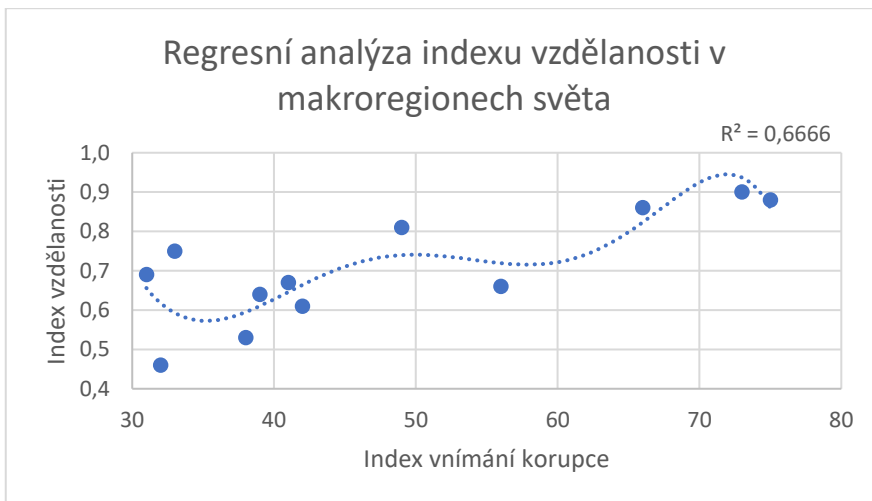
Graf 15 – Regresní analýza indexu ekonomické svobody v makroregionech světa

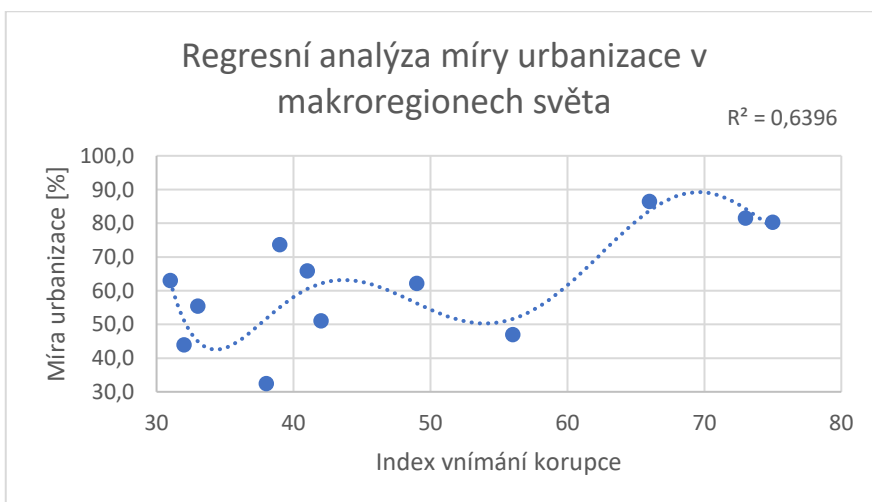
Graf 16 – Regresní analýza HDI v makroregionech světa

Graf 17 – Regresní analýza indexu vzdělanosti v makroregionech světa

Graf 18 – Regresní analýza míry urbanizace v makroregionech světa

Tab. 7 – Index vnímání korupce v zemích světa 2019

Index vnímání korupce (CPI) 2019			
Stát (anglicky)	CPI	Stát (anglicky)	CPI
Denmark	87	Czech Republic	56
New Zealand	87	Georgia	56
Finland	86	Latvia	56
Singapore	85	Dominica	55
Sweden	85	Saint Lucia	55
Switzerland	85	Malta	54
Norway	84	Grenada	53
Netherlands	82	Italy	53
Germany	80	Malaysia	53
Luxembourg	80	Rwanda	53
Iceland	78	Saudi Arabia	53
Australia	77	Mauritius	52
Austria	77	Namibia	52
Canada	77	Oman	52
United Kingdom	77	Slovakia	50
Hong Kong	76	Cuba	48
Belgium	75	Greece	48
Estonia	74	Jordan	48
Ireland	74	Croatia	47
Japan	73	Sao Tome and Principe	46
United Arab Emirates	71	Vanuatu	46
Uruguay	71	Argentina	45
France	69	Belarus	45
United States of America	69	Montenegro	45
Bhutan	68	Senegal	45
Chile	67	Hungary	44
Seychelles	66	Romania	44
Taiwan	65	South Africa	44
Bahamas	64	Suriname	44
Barbados	62	Bulgaria	43
Portugal	62	Jamaica	43
Qatar	62	Tunisia	43
Spain	62	Armenia	42
Botswana	61	Bahrain	42
Brunei Darussalam	60	Solomon Islands	42
Israel	60	Benin	41
Lithuania	60	Ghana	41
Slovenia	60	China	41
Korea, South	59	India	41
Saint Vincent and the Grenadines	59	Morocco	41
Cabo Verde	58	Burkina Faso	40
Cyprus	58	Guyana	40
Poland	58	Indonesia	40
Costa Rica	56	Kuwait	40

Lesotho	40	Myanmar	29
Trinidad and Tobago	40	Togo	29
Serbia	39	Dominican Republic	28
Turkey	39	Kenya	28
Ecuador	38	Lebanon	28
Sri Lanka	38	Liberia	28
Timor-Leste	38	Mauritania	28
Colombia	37	Papua New Guinea	28
Ethiopia	37	Paraguay	28
Gambia	37	Russia	28
Tanzania	37	Uganda	28
Vietnam	37	Angola	26
Bosnia and Herzegovina	36	Bangladesh	26
Kosovo	36	Guatemala	26
Panama	36	Honduras	26
Peru	36	Iran	26
Thailand	36	Mozambique	26
Albania	35	Nigeria	26
Algeria	35	Cameroon	25
Brazil	35	Central African Republic	25
Cote d'Ivoire	35	Comoros	25
Egypt	35	Tajikistan	25
Mongolia	35	Uzbekistan	25
North Macedonia	35	Madagascar	24
El Salvador	34	Zimbabwe	24
Eswatini	34	Eritrea	23
Kazakhstan	34	Nicaragua	22
Nepal	34	Cambodia	20
Philippines	34	Chad	20
Zambia	34	Iraq	20
Sierra Leone	33	Burundi	19
Moldova	32	Congo	19
Niger	32	Turkmenistan	19
Pakistan	32	Democratic Republic of the Congo	18
Bolivia	31	Guinea Bissau	18
Gabon	31	Haiti	18
Malawi	31	Libya	18
Azerbaijan	30	Korea, North	17
Djibouti	30	Afghanistan	16
Kyrgyzstan	30	Equatorial Guinea	16
Ukraine	30	Sudan	16
Guinea	29	Venezuela	16
Laos	29	Yemen	15
Maldives	29	Syria	13
Mali	29	South Sudan	12
Mexico	29	Somalia	9